

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma / Sosiaalinen kuntoutus

Satu Virtanen

OMAL MAAL

Tiistaikerhon merkitys inkerinsuomalaisille paluumuuttajille

Opinnäytetyö 2010

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

VIRTANEN SATU

OMAL MAAL

Tiistaikerhon merkitys inkerinsuomalaisille paluumuuttajille

Opinnäytetyö

43 sivua

Työn ohjaaja

Lehtori Harri Mäkinen

Toimeksiantaja

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry

Maaliskuu 2010

Avainsanat

inkerinsuomalainen, paluumuuttaja, kotoutuminen, Maahanmuuttajavanhukset-projekti

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry on järjestänyt inkerinsuomalaisille paluumuuttajille kohdennetun maahanmuuttajavanhukset-eli Mamu-projektin. Projekti alkoi 2007 ja päättyy syksyllä 2010. Projektin tärkein tehtävä on tuottaa paluumuuttajille toimintaa sekä ohjata ja neuvoa heitä. Kotkassa Ruonalan kirkolla viikoittain kokoontuva Tiistaikerho on muodostunut alueen ikääntyvien paluumuuttajien keskuudessa hyvin suosituksi tapaamispaikaksi.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Tiistaikerhon merkitys paluumuuttajien kotoutumisen tukemisessa. Tutkimuksessa selvitettiin, ovatko he mielestään saaneet riittävästi ohjausta ja neuvontaa heille kuuluvista palveluista. Tutkimus on laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimusaineisto kerättiin ryhmähaastattelulla, johon osallistui kymmenen inkerinsuomalaista paluumuuttajaa. Kaikki haastatteluun osallistujat olivat Tiistai-kerhossa kävijöitä. Haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin. Tutkimusaineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan Tiistaikerho on ollut erittäin hyödyllinen tiedon saattamisessa paluumuuttajille. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että ilman kerhoa he olisivat syrjäytyneitä eivätkä tietäisi heille kuuluvista palveluista. Kerho on auttanut sopeutumisessa uuteen kotimaahan sekä antanut tietoa käytännön asioista.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

VIRTANEN, SATU

OMAL MAAL

The Importance of the Tuesday Club to Ingrian
Remigrants

Bachelor's Thesis

43 pages

Supervisor

Harri Mäkinen, Senior Lecturer

Commissioned by

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry

March 2010

Keywords

Ingrian Finn, remigrant, integration, project 'Mamu'

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry has organised an Immigrant Senior Citizens project for Ingrian remigrants (Mamu). The project began in 2007 and will end in the autumn of 2010. The primary aim of the project is to produce activities for remigrants and to guide and counsel them. The Tuesday Club that gathers in the city of Kotka, at Ruonala Church on a weekly basis has become a highly popular meeting place for the aging remigrants living in the district.

The aim of the present study was to find out the significance of the Tuesday Club to supporting the integration of remigrants. The study has dealt with the issue of whether they, in their opinion, have received enough guidance and counselling on such services that they are entitled to. The study is a qualitative one and the material was collected by a group interview of ten Ingrian remigrants who attend the Tuesday Club. The interview was recorded on tape and transcribed. The research material was interpreted by content analysis.

The findings showed that the Tuesday Club has been very useful in providing remigrants with information. All interviewees thought that without the club they would be marginalised and unaware of the services that belong to them. The club has helped them integrate into their new homeland and given information on practical matters.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	MAAHANMUUTTO SUOMEEN	7
	2.1 Paluumuuttajat	7
	2.2 Paluumuuton lainsäädäntö	7
	2.3 Kotoutumissuunnitelma	9
	2.4 Inkerinsuomalaiset paluumuuttajat	11
3	INKERINSUOMALAISET	11
	3.1 Historiaa	11
	3.2 Inkerinsuomalaisuuden määritelmä	13
4	KOTOUTUMINEN ELI INTEGRAATIO	16
	4.1 Akkulturaatio eli vieraaseen kulttuuriin sopeutuminen	17
	4.2 Syrjäytyminen	18
	4.3 Ikääntyminen eri kulttuureissa	19
	4.4 Paluumuuttajan etninen identiteetti	20
	4.5 Kotoutumista edistävät tekijät	21
5	MAAHANMUUTTAJAVANHUKSET-PROJEKTI	22
	5.1 Projektin tarkoitus ja kohderyhmä	22
	5.2 Projektin tärkeimmät toimintamuodot	23
6	TUTKIMUKSEN KULKU	25
	6.1 Tutkimuskohteen rajaus	26
	6.2 Aiemmat tutkimukset	26
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	29
	7.1 Tutkimusmenetelmät	29
	7.2 Aineiston analysointi	31

8 TULOKSET	33
8.1 ”Kiitos Suomelle auttamisesta”	33
8.2 ” Sitten tuli se Ruonala ja siellä oli Galina”	34
8.3 ” Kaikist ottaa selvää”	36
8.4 ”Suomen virsii laulamme”	37
9 POHDINTA	38
10 JATKOTUTKIMUSAIHEITA	40
LÄHTEET	41

1 JOHDANTO

Maahanmuutto Suomeen on jatkuvasti kasvussa, maahanmuuttajien joukossa on aikuisia, lapsia ja myös ikääntyviä. Ikääntyvien määrä on vielä pieni, mutta se on ollut selkeässä kasvussa 1990-luvulta lähtien ja sen arvioidaan jatkuvan myös tulevaisuudessa. Tämä on synnyttänyt tarpeen kiinnittää huomiota myös heidän erityistarpeisiinsa muun muassa palveluiden käyttäjinä. Ikääntyneen ihmisen maahanmuutto on vaikeaa, koska suuri osa elämää ja muistoja jää taakse ja sopeutuminen uuteen on hitaampaa kuin nuorilla. Maastamuuttoa helpottaisi tieto maahanmuuttoa koskevista asioista jo lähtömaassa, erityisesti paluumuuttajat suunnittelevat muuttoa vuosia, mutta kokevat usein yllätyksiä muuttoon liittyvissä asioissa. (Salokangas & Tossavainen 1999, 58.)

Ikääntyvät maahanmuuttajat näkyvät kotouttamislain selonteossa heikosti verrattuna muihin maahanmuuttajiin. Heille kohdistuvien palvelujen tarve on kuitenkin ilmeinen, koska ikääntyvien tulisi saada kaikki samat oikeudet kielen oppimiseen sekä muiden tietojen ja taitojen hankkimiseen. Huomiotta jättäminen merkitsee ikääntyville yhä suurempaa syrjäytymisen riskiä, koska heidän taitonsa oppia uutta kieltä on hidasta ja sosiaalisia kontakteja on vähän. Ikääntyville maahanmuuttajille tarjottujen toimintojen tulisi olla jatkuvia, koska he tarvitsevat jatkuvaa yhteistä aktiviteettia työskentelyn mahdollisuutta korvaamaan. Enemmän olisi huomioitava vanhenemisen sosiaalinen merkitys sekä ikääntyneiden itsensä kokemat näkökulmat vanhenemisestaan. Ikääntyvillä maahanmuuttajilla on omanlainen roolinsa meidän yhteiskunnassa. Heidän tarpeensa uuteen yhteiskuntaan kotoutumiseen ovat muista erottuvia, ja siksi gerontologisen tiedon yhdistäminen maahanmuuttotyöhön on tärkeää.

(<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960056>) [viitattu 17.12.2009]

Kiinnostukseni inkerinsuomalaisia paluumuuttajia kohtaan syntyi oman työni ohessa. Työskentelen vanhustyössä ja työnantajani on mukana Vanhustyön Keskusliiton järjestämässä Ikä-Mamu-projektissa. Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry on järjestänyt inkerinsuomalaisille paluumuuttajille kerho- ja viriketoimintaa Kotkassa, joista suosittumaksi on noussut Kotkan Ruonalassa viikoittain kokoontuva Tiistaikerho. Kerho on tavoittanut suurimman osan Kotkassa asuvista paluumuuttajista ja siihen osallistuvien määrä on kaksinkertaistunut vuodesta 2007, kun se aloitti toimintansa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää, kuinka paluumuuttajat ovat kokeneet kerhon heidän kotoutumisensa kannalta, ovatko he saaneet mielestään riittävästi ohjausta ja neuvontaa uuteen kotimaahansa muuton jälkeen.

2 MAAHANMUUTTO SUOMEEN

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomaalaista, joka pysyvästi asuu Suomessa. Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta, kun hän on pääsääntöisesti asunut Suomessa viisi vuotta, mutta läheskään kaikki ulkomaalaiset eivät vähimmäisajan täytyttyä hae Suomen kansalaisuutta. (Räty, 2002, 13.) Vuoden 2008 lopussa Suomessa oli yli 143 000 ulkomaalaista, joista ulkomaalaistaustaisten määrä on huomattavasti suurempi, kun huomioidaan ulkomailla syntyneet, Suomen kansalaisuuden saaneet henkilöt. Maahanmuuttopolitiikassa korostuu tällä vuosikymmenellä työperusteinen maahanmuutto. Suomessa asuvat maahanmuuttajat voidaan jakaa neljään ryhmään: suomalaista alkuperää oleviin, Suomen kansalaisten puolisoihin, pakolaisiin ja turvapaikanhakijoihin sekä työvoimamuuttajiin ja opiskelijoihin, jotka asuvat Suomessa vain tietyn ajanjakson. (Söderling 1999, 19–20.)

2.1 Paluumuuttajat

Paluumuuttajat ovat vuodesta 1990 lähtien entisen Neuvostoliiton alueelta Suomeen tulleita maahanmuuttajia. Oleskeluluvat heille myönnetään suomalaisen syntyperän perusteella. Paluumuuttajat saavat vapaasti valita paikkakunnan, johon he Suomessa haluavat jäädä asumaan. (Takalo & Juote 1995, 14.)

2.2 Palumuuton lainsäädäntö

Paluumuuttajina pidetään yleensä henkilöitä, jotka joko taloudellisista, sosiaalisista tai henkilökohtaisista syistä muuttavat vapaaehtoisesti takaisin maahan, josta he joskus ovat muuttaneet pois. Paluumuuttajina pidetään myös henkilöitä, jotka muuttavat maahan, jonka kansalaisia he ovat joskus olleet. (Kyntäjä & Kulu 1998, 19.)

Paluumuuttopolitiikka on perustunut valinnanvapauden periaatteelle, ja sen tavoitteena on ollut valinnanvapauden ja sen edellytysten turvaaminen sekä palumuuton että suomalaisen identiteetin säilyttämisen suhteen. Ulkosuomalaisten kieli- ja kulttuuritaustan vaalimista ja yhteyksien ylläpitämistä Suomeen on tuettu. Ulkosuomalaismää-

ritelmää sovellettaessa inkerinsuomalaisiin ja muihin entisen Neuvostoliiton suomalaisiin on huomioitava heidän historiallinen taustansa. Heillä on ollut vasta lyhyen aikaa mahdollisuus ilman pelkoa osoittaa ja vaalia suomalaista identiteettiään. He eroavat muista ulkomaalaisryhmistä siinä suhteessa, että he ovat eläneet eristyneenä Suomesta erilaisessa yhteiskuntajärjestelmässä. Heihin ei ole pidetty Suomesta käsin yhteyksiä samalla tavoin kuin muihin ulkosuomalaisiin eikä heillä ole ollut mahdollisuutta säilyttää yhteyksiään Suomeen.

(<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960056>.) [viitattu 17.12.2009]

Paluumuuttajien maahantuloprosessi on viranomaisten vastuualuetta ja kuntien vastuu alkaa, kun paluumuuttajasta tulee kuntalainen. Sekä kuntien että paluumuuttajien kannalta on ongelmalliseksi muodostunut se, että iäkkäät paluumuuttajat eivät nykyisin saa kansaneläkettä, koska eläke suhteutetaan Suomessa asuttuun aikaan. Korjausta tähän asiaan ovat vaatineet sekä paluumuuttajat että viranomaiset. Viimeksi korjausta asiaan esitti maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen toimikunta. Valtioneuvoston päätöksen nojalla valtio korvaa kunnille iäkkäille paluumuuttajille maksetun toimeentulotuen viiden vuoden ajan maahantulosta, sen jälkeen eläkeläiset ovat toimeentuloturvan varassa. (Pitkänen & Jaakkola 1997, 28.)

Paluumuuton säädöksiä muutettiin 1.10.2003 ulkomaalaislain 18a §:n tehdyllä muutoksella, jonka mukaan inkeriläistä syntyperää olevilta Suomeen muuttavilta paluumuuttajilta edellytettiin erityisessä kielitutkinnoissa osoitettua suomen- tai ruotsinkielen taitoa. Ulkomaalaislain (301/2004) 48 §:n mukaan entisen Neuvostoliiton alueelta lähtöisin olevan, suomalaisen syntyperän omaavan Suomen edustossa paluumuuttajaksi ilmoittautuneen henkilön, joka hakee oleskelulupaa Suomeen, on osallistuttava lähtömaassa Suomen viranomaisten järjestämään paluumuuttovalmennukseen. Lisäksi hänen on esitettävä todistus Suomen viranomaisten järjestämän kielikokeen suorittamisesta. Inkerinsuomalaisilta paluumuuttajilta ja heidän perheenjäseniltä edellytetään, että heillä on asunto käytössään Suomeen muuttaessaan.

http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/05_paluumuutto/ink tiedote04.pdf [viitattu 17.12.2009]

Paluumuuttajan on viimeistään viikon kuluessa Suomeen tulopäivästään tehtävä muuttoilmoitus sekä itsestään että mukana tulleista perheenjäsenistä uuden asuinpaikkakunnan rekisteritoimistossa. Asuinpaikkaperiaatteen mukaan inkerinsuomalaisilla on

oikeus käyttää kaikkia kotikuntansa julkisia palveluja. Paluumuuttajat kuuluvat sosiaaliturvan piiriin lähes samojen lähtökohtien mukaisesti kuin Suomen kansalaiset. joi-takin etuuksia he joutuvat odottamaan, esimerkiksi heidän oikeudet kansaneläke-etuuksiin syntyvät vasta viiden vuoden maassa asumisen jälkeen. (Takalo & Juote 1995, 66.)

2.3 Kotoutumissuunnitelma

Suunniteltaessa sekä toteutettaessa ikääntyneelle maahanmuuttajalle kotoutumissuunnitelmaa tulee huomioida hänen ikä, henkinen vireys, fyysinen toimintakyky, lukutaito sekä hänen lähtömaan kulttuuri. Maahanmuuttajan omaa itsemääräämisoikeutta ja omaa tahtoa tulee kunnioittaa. Tehtäessä yksilöllistä kotoutumissuunnitelmaa ikääntyneelle maahanmuuttajalle tulee hänen motivaationsa ja voimavaransa suomen kielen oppimiseen huomioida. Siihen turvataan mahdollisuus esimerkiksi kielikerhoilla, joi-hin maahanmuuttajalla on mahdollisuus osallistua.

Ikäkkäille maahanmuuttajille tulee järjestää omaa toimintaa esimerkiksi seurakunnan ti-loissa. Lisäksi he tarvitsevat myös toiminnallisia ryhmiä, joiden teemoine on musiik-kia, kädentaitoja, laulua, joiden kautta he voivat näyttää omaa osaamistaan ja lähtö-maansa kulttuuria. Toiminnalliset ryhmät ovat myös oivallisia kohtauspaikkoja edistää sosiaalisia suhteita. Ikääntyneenä muuttavan selviytymistä jokapäiväisissä toiminnoissa tuetaan, kuten asumisen, terveydentilan, liikkumisen ja avuntarpeen kohdalla selvitetään vastaanottovaiheen aikana. Mahdollisesti esiin tulleiden ongelmi-en ratkaiseminen saadaan alkuun nopeasti ja näin ehkäistään toimintakyvyn heikke-nemistä. (http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;827;92854 [viitattu 29.12.2009])

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta määrittelee aktiiviseksi kotouttamisajaksi kolme vuotta, jonka jälkeen arvioidaan esimerkiksi kielitaidon karttuvan työelämään pääsyn myötä. Ikääntyvällä, yli 65 - vuotiaalla maahanmuuttajalla ei ole edessään osallistumista työelämään, joten näissä tilanteissa kotoutumista edistävää toimintaa ja mahdollisuuksia tulisi olla riittävästi tarjolla. Näihin tulisi maahanmuuttaja ohjata ak-tiivisesti, jotta kielitaitoa voitaisiin ylläpitää ja parantaa.

Kotouttamislain mukaan kunnat ovat velvoitettuja laatimaan maahanmuuttajille ko-touttamisohjelman. Kuitenkin ikääntyvät maahanmuuttajat tulisi huomioida kotoutta-

misohjelmien laadinnassa sekä käytännön toteutuksessa ja muistettava, että he edustavat erilaisia kansallisuuksia. He kuuluvat eri ikäryhmiin, sekä eri uskonnollisiin ryhmiin, ja maahanmuuton syyt vaihtelevat. Henkiseltä ja fyysiseltä vireystasoltaan sekä toiminta- ja kielenoppimisen kyvyssä on myös eroavaisuuksia. Toimivien kotouttamistoimenpiteiden ja sosiaalisten kontaktien lisäksi asumisen taso ja toimeentulo vaikuttavat heidän hyvinvointiin.

(http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;827;92854.) [viitattu 29.12.2009]

Maahanmuuttajille Suomi on vaikea maa sopeutua, koska täällä on ankara ilmasto, vaikea kieli ja koska suomalaisten käyttäytyminen saattaa vaikuttaa epäystävälliseltä. Sopeutuminen voi viedä aikaa ja myös vaatii maahanmuuttajalta paljon. Maastamuuton kriisin aikana muuttaja käy läpi monia vaikeita asioita, koska omasta kotimaasta pois muutto on saattanut aiheuttaa esimerkiksi menetyksiä, jotka aiheuttavat surua, esimerkiksi yhteyden menettäminen perheenjäseniin, ystäviin ja sukulaisiin. Myös sosiaalisen aseman sekä tutun ympäristön, ilmaston ja kulttuurin menettäminen vaikuttaa sopeutumista uudessa kotimaassa. (Alitolppa-Niitamo 1993, 95–101.)

Vanhana muutettaessa korostuvat menetykset, koska paljon elämää ja muistoja jää taakse. Ikääntyneet maahanmuuttajat tuntevat usein menettävänsä sen arvostetun auktoriteetin aseman, joka heillä on ollut entisessä kotimaassaan. Ikääntyneiden tiedon ja taidon arvostaminen saattaa jäädä toisarvoiseksi, koska tätä ei enää koetakaan tärkeäksi. Myös uuteen maahan siirtymisellä on merkitystä, silloin hänen täytyy etsiä itselleen uusia rooleja. Ikääntyvät, jotka ovat olleet aktiivisia ja vastuullisissa tehtävissä omassa lähtömaassaan, ovat saattaneet uudessa kotimaassaan joutuneet olosuhteisiin, missä osallisuusmahdollisuus on pienentynyt. (Valtonen 1998, 26–27.)

Sopeutumisen tärkein osatekijä on maan kielen oppiminen, koska ilman ymmärretyksi tulemistä jää ulkopuolelle suuresta osasta ympäristöä. Kielitaito antaa autonomisuuden tunteen sekä lisää itseluottamusta. Vanhalla iällä uuden kielen oppiminen on hitaampaa ja vaikeampaa ja siksi ikääntyvät maahanmuuttajat syrjäytyvät helposti. Kuitenkin uuden kielen omaksumisen ohella on tärkeää muistaa pitää yllä myös omaa kieltä ja kulttuuria, koska muistot ja kulttuuriperintö ovat selviytymisen pohja. Oleellista on käyttää avuksi elämänsä varrella opittuja tietoja, taitoja ja kokemuksia, joista voi ammentaa selviytymiskeinoja. (Puusaari 1997, 22 – 24.)

2.4 Inkerinsuomalaiset paluumuuttajat

Inkerinsuomalaisia paluumuuttajia on vuosittain tullut Suomeen noin pari tuhatta. Viime vuosina maahanmuutto on jossain määrin supistunut. 1990-luvulta inkeriläisiä on muuttanut paluumuuttajina Suomeen yli 25 000. Tarkkaa lukumäärää Suomessa olevien inkerinsuomalaisten määrästä ei tiedetä, koska 1990-luvulla paluumuutto oli hallitsematonta. Lisäksi paluumuuttajia ei tilastoida kansallisuuden vaan kansalaisuuden perusteella. Näin ollen inkerinsuomalaiset merkitään tilastoihin Venäjän, Viron tai entisen Neuvostoliiton kansalaisina, kunnes heille myönnetään Suomen kansalaisuus. (<http://wapedia.mobi/fi/Special:Search?search=inkeril%C3%A4iset&skl=Siirry&searchtype.>) [viitattu 15.12.2009]

3 INKERINSUOMALAISET

3.1 Historiaa

Inkerinmaa eli Inkeri on Pietarin kaupungin välittömässä ympäristössä sijaitseva alue. Alueellisesti määriteltäessä Inkerinmaata lähtökohtana pidetään sitä, että alueella on asunut suomensukuista väestöä. Vielä 1900-luvun alussa Inkerinmaalla eli runsaat 120 000 syntyperältään suomalaista, jotka Stalinin vainot ja toinen maailmansota hajaannuttivat. Inkerissä ei ole 1940-luvun jälkeen ollut yhtenäistä suomalaisasutusta, mutta pitkin Inkerinmaata asuu hajallaan edelleen noin 20 000 inkerinsuomalaista. (Miettinen 1997, 27.)

Koska Inkerinmaa sijaitsee strategisesti tärkeässä kohdassa suomenlahden pohjukassa Nevan valtavyöhykkeen kahden puolen, on ymmärrettävä, että Euroopan itäiset ja läntiset valtiot jo tuhat vuotta kilpailleet sen hallinnasta. Inkerin heimon muotoutumisvaiheessa viikinki- ja ristiretkiajalla tuo alue hyötyi alkuun kaupan läpikulusta, mutta joutui pian kovan kilpailun kohteeksi. (Nevalainen, 1992, 39.)

Suomalaisia tiedetään siirtyneen entisen Neuvostoliiton alueelle 1500- ja 1600-lukujen vaihteessa, mutta vasta 1800-luvulta lähtien on muuttajista saatavissa tarkempaa tietoa. Varsinainen muuttoliike Inkeriin alkoi vuoden 1617 jälkeen, kun alue siirtyi Stolbovan rauhansopimuksella Ruotsin hallintaan. Ruotsalaisten ryhdyttyä käännyttämään alueen ortodoksista väestöä luterilaisuuteen, pakeni osa asukkaista itään. Heidän tilalleen alkoi muuttaa Suomesta luterilaisia uudisasukkaita lähinnä Savosta ja Kannaksen

alueelta. Nykyiset inkerinsuomalaiset ovat näiden 1600-luvulta lähtien Inkerin maaseudulle muuttaneiden suomalaisten talonpoikien jälkeläisiä. (Takalo & Juote 1995, 13.)

Suuri Pohjansota 1600-luvun lopussa katkaisi Inkerinmaan pitkään jatkuneen rauhan. Maa sai uuden hallitsijan ja virallisesti alue liitettiin Venäjään 1721. Nevan suulle perustettiin Pietarin kaupunki, ja sen levittäytyessä laajalle alueelle nopeasti jäi Inkerinmaa kaupunginvaikutuspiirin sisälle. Uuden vallan myötä talonpojat joutuivat kokemaan maaorjuuden, joka satoi heidät raskaaseen työvelvollisuuteen. Koko maa jaettiin läänityksinä ylimyksille ja Inkerinmaalle lähetettiin sisämaasta venäläisiä maaorjia töihin. Hallitus kuitenkin halusi pitää suomalaiset talonpojat erillään alueen venäläisistä ja määräsi suomalaiset työskentelemään omalla alueellaan. Elinolojen kohenemisen myötä 1800-luvun jälkipuoliskolla, monet inkerinsuomalaiset kiinnostuivat juuristaan. Osaltaan tähän vaikutti Suomessa samoihin aikoihin noussut suomalaisuusliike. Suomalainen kirjallisuus levisi suurruhtinaskunnasta Inkeriin ja myös suomenkieliset sanomalehdet saivat jalansijaa, erityisesti suomalaisissa pappiloissa. Erityisen tärkeäksi inkerinsuomalaiset kokivat kulttuurin ja suomenkielen vahvistamisen kotiseudullaan. Suomenkielisen sanomalehdistön ja kirjallisuuden rooli muodostui merkittäväksi inkeriläisten kielitaidon ylläpitäjänä ja kansallistunteen vahvistajana. Yhteishenkeä toivat myös esikuvansa Suomesta saaneet, aktiivisesti toimineet yhdistykset ja kirkon seurat sekä erilaiset laulujuhlat ja muut yleisötilaisuudet. (Takalo & Juote 1995, 16–17.)

Inkerinsuomalaiset pysyivät omana ryhmänään sekä luterilaisen kirkon että sen ylläpitämän suomenkielisen kouluopetuksen ansiosta Stalinin vainoihin asti. Stalin leimasi inkerinsuomalaiset epäluotettaviksi ja siirretti heidät pois asuinsijoiltaan. Kaikkiaan 27 000 inkeriläistä vietiin vuosina 1935 - 1936 pois kotoaan lähinnä Kuolaan, Uralille ja Siperiaan. Samalla eliminoitiin myös inkerinsuomalainen kulttuuri ja kouluissa keskityttiin venäjänkieliseen opetukseen. Vuonna 1937 suomen kieli julistettiin vastavallankumoukselliseksi nationalistiseksi kieleksi ja kaikki suomenkieliset lehdet lakkautettiin ja kirjaroviot paloivat. Vuosikymmenen lopulla inkeriläisten suomenkielinen kulttuuritoiminta oli eliminoitu. Myös seurakunnallinen toiminta ja uskonnollinen elämä kiellettiin vuonna 1938. (Saressalo 2000, 32.)

Toisen maailmansodan yhteydessä 63 000 inkeriläistä siirrettiin Suomeen työvoimapolan ja Saksan sotatoimien vuoksi. Sodan päätyttyä välirauhansopimus Suomen ja

Neuvostoliiton välillä sisälsi ehdon, että kaikki Neuvostoliiton alueelta Suomeen siirretyt inkerinsuomalaiset on palautettava takaisin. Vaikka inkeriläisille oli luvattu paluu Inkeriin, kuljetettiin heidät suoraan Keski - Aasiaan ja Siperiaan. Osa inkerinsuomalaisista pakeni karkotusalueelta vuosina 1947 - 1948 ja asettui Viroon tai Karjalaan. Uutta elämää ei kuitenkaan kestänyt kauan, koska Neuvostoliiton lakien mukaan kaikille siirretyille oli henkilötodistuksiin merkittävä 38 pykälä, josta käytettiin viranomaispiireissä nimitystä kansanvihollinen. Stalinin kuoleman jälkeen 1953 alkoivat inkeriläiset palata kotiseuduilleen, mutta pääsyn Koti Inkeriin esti niin sanottu 101 kilometrin laki. Sen mukaan entiset karkotetut ja vangitut eivät saa asua liian lähellä suurkaupunkeja, kuten Pietaria, vaan vasta 101 kilometrin päässä. Lähimmät paikat, joihin inkerinsuomalaisten oli lupa sijoittua, olivat Karjala ja Viro. (Kyntäjä & Kulu, 1998, 80–82.)

Paluu Inkeriin tuli inkerinsuomalaisille mahdolliseksi vasta vuonna 1956, jolloin Neuvostoliitossa alkoi stalinismin vähittäinen purkaminen ja talouteen ja kulttuurielämään liittynyt uudistusten kausi. Muutto takaisin vanhalle Inkerinmaalle tapahtui hitaasti ja kivuliaasti, sillä kylien vanhat asukkaat joutuivat asettumaan muualta tulleiden uudisasukkaiden keskelle hajanaisina ryhminä. Vuosikymmenien ajan eli inkerinsuomalaisuus hiljaiseloa, koska kovien koettelemusten jälkeen useimmat vaikenivat sukujuuristaan ja suomalaisuus jäi perheen sisäiseksi asiaksi. Karjalassa, jonne monet karkotetut asettuivat, oli yhteydenpito inkerinsuomalaisten välillä runsainta. Erityisesti heidän aktiivisuutensa suuntautui epäviralliseen uskonnolliseen toimintaan. Nykyisin inkerinsuomalaiset sijoittuvat alueellisesti lähinnä Pietarin alueelle, Karjalaan ja Viroon. Hajautuneena heitä asuu Venäjällä arvion mukaan nykyisin noin 12 000. Pelko omasta taustasta ja venäläistämispoliittika ovat heijastuneet suomen kielen taitoon. Yhä harvempi inkerinsuomalaisista ilmoittaa äidinkielekseen suomen. (Takalo & Juote 1995, 24–27.)

3.2 Inkerinsuomalaisuuden määritelmä

Käsitettä inkerinsuomalainen käyttävät Suomessa viranomaiset ja tiedotusvälineet, kun he tarkoittavat entisen Neuvostoliiton alueella asuvaa, syntyperältään suomalaista väestöä. Käsitteenä ”inkerinsuomalaiset” ilmaisee toisaalta eroa, toisaalta samanlaisuutta suhteessa rajan toisella puolella asuviin kansalaisiin, joilla on suomalaiset sukujuuret. Inkerinsuomalaiset muodostavat osan entisen Neuvostoliiton alueen kansalai-

sista, jotka ovat kansallisuudeltaan suomalaisia. Määrällisesti inkerinsuomalaiset ovat olleet aina suurin suomalaisryhmä entisen Neuvostoliiton alueella. Nykyään entisen Neuvostoliiton alueen vajaasta 100 000 suomalaista syntyperää olevasta ihmisestä noin 90 % on arvioiden mukaan inkerinsuomalaisia. (Miettinen 1997, 26.)

Sana inkerinsuomalainen on Suomen suomalaisten näkökulmasta syntynyt ilmaus, jota meidän inkerinsuomalaisiksi nimittämämme ihmiset eivät aina tunnista. Yleensä he kutsuvat itseään suomalaisiksi, elleivät ole suomesta saatujen vaikutteiden seurauksena alkaneet käyttää nimitystä inkerinsuomalainen niissä yhteyksissä, joissa haluavat tehdä erotuksen Suomen suomalaisiin. (Takalo & Juote 1995, 11.)

Keskeisesti inkerinsuomalaiseen identiteettiin liittyviä piirteitä katsotaan olevan kieli, uskonto ja historia, joita erityisesti venäläisyyteen peilataan. Inkerinsuomalaisuuteen kuuluu vahvasti suomen kieli. Vanhukset puhuvat yleensä ensimmäisenä kielenään suomea ja murtaen venäjää, ja he kokevat juuri kielen olevan tärkeä osa heidän identiteettiään inkerinsuomalaisina. Suomen kielen taitamattomuus ja kielitaidon vähittäinen kuivuminen merkitsevät vanhusten näkökulmasta inkerinsuomalaisen kulttuurin kuolemista. Seuraava sukupolvi, nyt keski-ikäiset inkerinsuomalaiset, puhuvat suomea useimmiten toisena kielenään. (Takalo & Juote 1995, 45.)

Luterilainen uskonto liitetään suomen kielen lisäksi kiinteästi inkerinsuomalaisuuteen. Uskonto toimi erottavana tekijänä inkerinsuomalaisten ja venäläisten välillä. Ennen kaikkea luterilaisuus muodostaa sen perustan, jolle inkerinsuomalaiset rakentavat arvomaailmansa. Arvoina he pitävät esimerkiksi rehellisyyttä, ahkeruutta ja raittiutta. Luterilaisuus toimi muurina venäläisyyteen ja siihen liitettyihin kielteisiin moraalisiin ominaispiirteisiin. Erityisesti karkotuskokemuksissa nousee uskon kantava voima ja sen merkitys jatkuvasti esille, koska uskonto toi merkitystä elämään. Sen kautta inkerinsuomalaiset pystyivät selittämään kokemuksiaan, ja uskonto auttoi kestämään vaikeat ajat. (Takalo & Juote 1995, 47–49.)

Menneisyyden vaikeat kokemukset ovat myös keskeinen osa inkerinsuomalaisuutta. Erityisesti kielen, uskonnon ja kotikylän menetys sekä karkotukset ja yhteisön hajaantumisen muodostavat inkerinsuomalaisten historiassa pitkän kärsimysten jakson. Puhuminen näistä tapahtumista ja niiden merkityksen tiedostaminen on myös yksi tapa vahvistaa inkerinsuomalaista taustaa. Karkotusvuodet ja jatkuva muuttoliike merkitsivät inkerinsuomalaisille jatkuvan häpeän ja vaikenemisen jaksoa. Suomalaisista

juurista haluttiin vaieta ja ihmiset pelkäsivät aikaisempien kokemusten toistumista. Uusi aika on merkinnyt vanhuksille mahdollisuutta palata vanhaan. Samalla he pyrkivät sovittamaan historian vaiheita inkerinsuomalaisuuden muuttuvaan kuvaan. Inkerinsuomalaisuus on avannut ovia, jotka ovat venäläisille pysyneet kiinni ja näin laajentanut ihmisten toimintakenttää. Kirkon kautta vanhukset solmivat kontakteja Suomeen ja suomalaisiin. (Takalo & Juote 1995, 49–51.)

Inkeriläiset paluumuuttajat ovat kansallisuudeltaan suomalaisia tai suomalaisten jälkeläisiä, jotka ovat asuneet Inkerinmaalla. Inkeriläiseksi paluumuuttajaksi hyväksytään henkilö, jonka toinen vanhemmista tai kaksi isovanhemmista on ollut suomalaisia. Paluumuutto-oikeus on kaikilla edellä mainituilla ryhmillä. Inkeriläisten paluumuuttajien maahantuloa on säännöstellty siten, että vuosittain heitä voi Suomeen tulla 3000 henkeä. Asuntopulan vuoksi paluumuutto on jäänyt odotettua vähäisemmäksi. (Räty 2002, 32.)

Inkerinsuomalaisiin kohdistuva maahanmuutto sai alkunsa siitä, kun presidentti Mauno Koivisto antoi lausunnon huhtikuussa 1990. Sen mukaan inkerinsuomalaisia voitaisiin Suomessa pitää paluumuuttajina. Tämän lausunnon jälkeen aloitettiin paluumuuttajien vastaanoton valmistelu viranomaistyönä. Paluumuuttajan status merkitsee käytännössä sitä, että he saavat maahan muuttaessaan heti vähintään yhden vuoden oleskeluluvan. Se mahdollistaa rekisteröitymisen kunnan asukkaaksi ja sitä kautta asumisperusteisen sosiaaliturvan piiriin pääsemisen. (Lepola 2000, 96–97.)

Inkerinsuomalaiset muodostavat erityisen kategorian suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa. He eivät ole Suomen kansalaisia, eivätkä ole koskaan olleetkaan. Suuri osa paluumuuttajista ei ole ennen tänne muuttoaan käynytäkään Suomessa, tosin osa paluumuuttajina Suomeen tulevista oli sodan aikana 1943 - 44 evakuoituna Suomeen. Heillä katsotaan olevan erityinen suhde Suomeen ja suomalaisuuteen, siksi heitä kohdellaan maahanmuuttopolitiikassa toisin kuin muita ryhmiä. Tätä erityissuhdetta on perusteltu eri tavoin, kuten suomalaisten kunniaavelalla Stalinin vainoissa suomalaisuutensa takia kärsineitä kohtaan tai kulttuurisella suomalaisuudella. (Huttunen 2002, 212–214.)

Suomen ulkomaalaislain 18 §: n mukaan oleskelulupa voidaan myöntää ulkomaalaiselle, jolla on suomalainen syntyperä. Inkerinsuomalaisella on siten paluumuutto-oikeus Suomeen jos hän itse, vähintään toinen hänen vanhemmistaan tai yksi isovan-

hemmista on tai on ollut suomalainen. Inkerinsuomalaiset ovat entisen Neuvostoliiton alueen kansalaisia, joilla on suomalainen syntyperä, eli he ovat kansallisuudeltaan suomalaisia. Inkerinsuomalaisten on hankittava oleskeluluvat ennen muuttoa lähtömaansa edustustosta, koska he ovat Suomeen saapuessaan ulkomaan kansalaisia. Sitteen kun hakijan suomalainen syntyperä on todettu, saa hän passiinsa oleskelumerkin. Käytännössä luvan saamiseen saattaa kulua yli vuosi, sillä hakemusten suuri määrä on ruuhkauttanut edustustot. Kahden vuoden yhtäjaksoisen Suomessa asumisen jälkeen voidaan inkerinsuomalaiselle myöntää pysyvä oleskelulupa. Suomen kansalaisuuden saavuttamiseksi on paluumuuttajilta vaadittu ainakin toistaiseksi viiden vuoden oleminen maassa. (Takalo & Juote 1995, 53.)

Suomen kielen taitoa ei vaadita, koska monet eivät sitä enää osaa. Erityisesti Neuvostoliiton aikana ihmisiä vaadittiin puhumaan venäjää ja monet pyrkivät jopa salaamaan äidinkieltänsä. Suomalaisille viranomaisille oli yllätys, että suurin osa paluumuuttajista ei osannut suomen kieltä. Usealle inkerinsuomalaiselle Suomi on luvattu maa, josta ei ole paljoa konkreettista tietoa. Monesti muuttopäätös on perustunut haavekuviin ja toiveisiin. Muuttopäätökseen on vaikuttanut sekä halu palata juurilleen että toive paremmasta elämästä. Inkeriläisillä on muista paluumuuttajaryhmistä poikkeava ikärakenne, suurin osa heistä on eläkeläisiä, siksi tämä asettaa omat haasteensa vanhusten palvelutoiminnalle. (Räty 2002, 82–84.)

4 KOTOUTUMINEN ELI INTEGRAATIO

Integraatio vakiintui keskeiseksi termiksi jo 1980-luvulla. Suomen kielen perussanakirjan mukaan integraatio tarkoittaa yhdentämistä tai yhdentymistä, sana integroida merkitsee yhdentämistä, eheyttämistä ja yhteen kuuluvan kokonaisuuden muodostumista. (Forsander, Ekholm & Saleh 1994, 43.)

Kotoutuminen on prosessi, joka käynnistyy maahanmuuttajan ja vastaanottavan yhteiskunnan kohdatessa. Onnistuneen kotoutumisen tavoitteena on maahanmuuttaja, joka arvostaa omaa kulttuuriaan sekä ylläpitää omia tapoja, uskontoa ja kieltä. Hän ei halua eristäytyä uuden kotimaan valtakulttuurista, vaan haluaa perehtyä sen piirteisiin ja kieleen. Kotoutumisen edellytyksenä on tasa-arvoisten lähtökohtien saavuttaminen suhteessa valtaväestöön sekä oikeus etniseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. (Salokangas & Tossavainen 1999, 2.)

Maahanmuuton yhteydessä integroimisella tarkoitetaan toimia, joita vastaanottava kunta tekee maahanmuuttajien sopeutumisen edistämiseksi. Näitä toimia ovat esimerkiksi maahanmuuttajien asuntoasioiden järjestäminen sekä kielikoulutus. Integraation yhteydessä painotetaan, että vastaanotossa on huomioitava tulijoiden erilaisuus sekä erilaiset tavat liittyä yhteiskuntaan. (Paananen 2005, 3 – 5.)

Muutaman maassaolovuoden jälkeen inkerinsuomalaiset paluumuuttajat selviävät ulkoisesti hyvin, mutta sisäinen integraatioprosessi jatkuu vielä pitkään. Paluumuuttajat joutuvat pohtimaan omaa identiteettiään sekä suhdetta suomalaisuuteen. Hyvä suomen kielen taitokaan ei riitä syvempien sosiaalisten suhteiden luomiseen. Pelko jäämisestä suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle koskettaa myös. (Forsander ym.1994, 98.)

4.1 Akkulturaatio eli vieraaseen kulttuuriin sopeutuminen

Akkulturaatiolla tarkoitetaan sitä, että vähintään kaksi autonomista ryhmää kohtaavat ja toisessa ryhmässä tapahtuu muutoksia ryhmien välisen kontaktin vaikutuksesta. Kulttuurisia vaikutteita siirtyy enemmän vahvasta ryhmästä heikompaan, vaikka periaatteessa muutos voi tapahtua kummassakin ryhmässä tahansa. (Forsander ym. 1994, 43.)

Akkulturaatio voidaan myös nähdä prosessiluonteisena, jolloin kuvataan niitä muutoksia, jotka ajan kuluessa näkyvät asenteissa, uskomuksissa, tunteissa, arvoissa, käyttäytymisessä ja samaistumiskuvioissa. Vaikka sekä vastaanottava että etnisen vähemmistön edustama kulttuuri muuttuu, käytännössä toisen puolen vaikutus on usein voimakkaampi. Tällöin vähemmistöryhmään kohdistuvat suuremmat sopeutumispaineet. (Liebkind 2000, 13–14.)

John Berry on luonut määritelmän integraatiosta juuri akkulturaatioteorian kautta. Berry havainnollistaa akkulturaation eri muotoja nelikenttäteorialla ja tarkastelee etnisen vähemmistön suhdetta sekä omaan että uuteen kulttuuriin. Akkulturaatioteoriassa Berry muodostaa neljä mahdollista tapaa suhtautua uuteen kulttuuriin ristiintaulukoidamalla sen, kuinka tärkeänä etniseen vähemmistöön kuuluva pitää oman identiteettinsä sekä kulttuurinsa säilyttämistä ja toisaalta eri ryhmien välisten suhteiden ylläpitoa. Berryn teorian mukaan neljä tapaa suhtautua uuteen yhteiskuntaan ovat: kotoutuminen, sulautuminen, eristäytyminen tai syrjäytyminen. (Ekholm 1994, 12–13.)

Tilannetta, jossa oma kulttuuri torjutaan eikä omaksuta enemmistökulttuuria, kutsutaan vieraantumiseksi. Tällöin vähemmistön jäsen jää kahden kulttuurin väliin; hän ei hyväksy kumpaakaan kulttuuria eikä tule hyväksytyksi kummassakaan. Sulautumisen oma kulttuuri hylätään ja omaksutaan enemmistökulttuuri sen tilalle. Eristäytymisessä on kyse, kun vähemmistön jäsenet korostavat ainoastaan omaa kulttuuriaan ja vetäytyvät kanssakäymisestä valtaväestön edustaman kulttuurin kanssa. Parhaan lopputuloksen takaa kotoutumisen mahdollistava asennoituminen, joka ilmenee pyrkimyksenä säilyttää omia kulttuuriperinteitä ja ylläpitää yhteyksiä enemmistökulttuuriin. (Salokangas & Tossavainen 1999, 3.)

4.2 Syrjäytyminen

Sosiaalipoliittisessa keskustelussa integraation vastakohta on syrjäytyminen. Integraatio on siis tavoittelemisen arvoista ja myönteistä, kun syrjäytyminen taas kielteistä ja vältettävää. Ne, jotka eivät täytä integroituneiden käsitystä normien mukaisesta olemisesta, ovat syrjäytyneitä. Eli syrjäytyminen on integraation puutetta, normivajetta, suhteessa muuhun yhteiskuntaan. (Forsander ym. 1994, 42.)

Syrjäytymisriskien kasautumista on maahanmuuttajien parissa tutkittu melko vähän. Se on käytännössä osoittautunut hankalaksi, koska tutkimuksissa sekoittuvat usein tekijät, joilla syrjäytymistä mitataan ja tekijät, joilla sitä yritetään selittää. Maahanmuuttajan syrjäytymisessä sen enemmistö- ja vähemmistöryhmä vaikuttavat toisiinsa. Syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi: ikä, sukupuoli ja koulutustaso. Myös ikääntyminen vaikuttaa heikentävästi terveydentilaan, vaikka sen vaikutus vaihtelee eri sosiaali- ja sukupuoliryhmissä. Asuinpaikka voi ratkaisevasti vaikuttaa myös toimeentuloon ja muokata näin sosiaalisen osallistumisen mahdollisuuksia. Syrjäytymistä aiheuttavat myös kaupunkirakenteen eriytyminen ja sosiaalisten ongelmien kasautuminen joillekin alueille. Kaupunkialueilla sosiaaliset ongelmat keskittyvät kaupunginosia pienempiin, korttelin kokoiisiin yksiköihin, joita on monilla eri alueilla ja jotka eivät leimaa erityisesti mitään kaupunginosaa. Siviilisäätö tai perhetyyppi on tärkeä taustatekijä kansainvälisessä syrjäytymistutkimuksessa. Maahanmuuttajien asemaan voi vaikuttaa myös siviilisäätö ja se, onko kyse monikulttuurisesta avioliitosta vai avioliitosta etnisen ryhmän sisällä. Maassa asuttu aika vaikuttaa tunnetusti syrjäytymiseen, eri vuosina maahan muuttaneet saattavat olla keskenään erilaisia. (Liebkind ym. 2004, 58–61.)

4.3 Ikääntyminen eri kulttuureissa

Ikääntyneiden kulttuurinen asema määräytyy siitä, millainen vanhuskäsitys esiintyy senhetkisessä historiallisessa vaiheessa. Vanheneminen on osa kulttuurista arvomaailmaa ja vanhuskäsitöksessä yhdistyy sekä tieteen antama kuva vanhenemisestä että filosofiset, moraaliset ja eettiset näkemykset. Ne ovat suunnannäyttäjinä, kuinka ikääntyviä tulee kohdella ja minkälaisen arvon he ansaitsevat yhteiskunnassa. (Tulva, Uusitalo & Harra 2007, 35.)

Länsimaisissa mielikuvissa vanhuutta pidetään yleistävänä käsitteenä, jossa ei yksilöllisillä eroavaisuuksilla ole suurta liikkumavaraa. Usein ajatellaan, että termi ”vanhuus” merkitsee raihnautta, muistamattomuutta ja sairautta. Ikä ja vanheneminen nähdään eri tavoin erilaisissa kulttuureissa, jokainen kulttuuri luo omat arvonsa, ja vanhuus saa sosiaalisen merkityksen juuri omassa kulttuuriyhteisössään. Kukin kulttuuri luo omat koodistonsa joiden mukaan on toimittava, koska ikäruodusta poikkeava käyttäytyminen saattaa rikkoa kulttuurin tabuja. (Sankari & Jyrkämä 2001, 275 – 286.)

Vanhuuden itseensä kokema arvostuksen saanti on kulttuurisidonnaisuuden lisäksi myös ajassa muuttuva ilmiö. Kuitenkaan pelkkä korkea kronologinen ikä ei ole missään yhteiskunnassa riittävä peruste yksilön arvostuksella ja hyvälle asemalle. Ikäluokittelujen avulla kullekin ikävaiheelle määritellään tietty status siihen liittyvine velvolluuksineen ja oikeuksineen. Yhteisöissä, joissa ikäluokkajärjestelmät ovat yhteisesti sovittuja, voidaan odottaa etenemistä ikävaiheelta toiselle ja näin saavutetaan myöhempisiin vaiheisiin liittyvä auktoriteettiasema. Kulttuuriantropolisten tutkimusten mukaan jokaisella yhteiskunnalla on oma määritelmänsä vanhuudelle. Koska jokainen kulttuuri luo omat arvonsa ja ikääntyminen saa sosiaalisen merkityksen juuri tässä kulttuuriyhteydessä, voi yksilön oma vanheneminenkin saada sisältönsä sosiaalisen yhteisön määritelmästä. (Sankari & Jyrkämä 2001, 298 – 301.)

Ikääntyvän kokemuksia elämänsä vaiheista sekä vanhenemiseen ja vanhuuteen liittyvistä myönteisistä ja kielteisistä seikoista ovat esimerkkejä kokemuksellisesta ikääntymisestä. Sitä määrittelevät kulttuuristen tekijöiden rinnalla monet yksilölliset tekijät, kuten elämänhistoria, tilannetekijät ja kriisitilanteet. (Tulva, Uusitalo & Harra 2007, 38.)

Maahanmuuttajien kulttuuri poikkeaa valtaväestön kulttuurista. Maahanmuuttajien hyvät kontaktit valtaväestöön tarjoavat heille mahdollisuudet tietojen ja taitojen oppimiseen. Valtaväestön asenteet maahanmuuttajia kohtaan vaikuttaa ratkaisevasti näiden kontaktien onnistumismahdollisuuksiin. Maahanmuuttajien suhteet omaan etniseen yhteisöön suojaavat heitä suorilta rasismilta ja syrjinnän kokemuksilta sekä tarjoavat heille sosiaalista tukea epäedullisen aseman ja syrjintäkokemusten hallinnassa. (Liebkind 2000, 172.)

4.4 Paluumuuttajan etninen identiteetti

Etnisellä identiteetillä tarkoitetaan etnistä tietoisuutta, samaistumista tiettyyn ryhmään. Paluumuuttajien etnisen identiteetin perustana saattaa olla syntyperä, kieli, uskonto, asuinmaa, kansallisuus tai kansalaisuus. Etninen identiteetti on prosessi, joka voi olla hyvinkin tunnepitoinen ja saattaa muuttua akkulturaatiokokemusten myötä. Paluumuuttajien etninen identiteetti tarkoittaa jatkuvaa itsemäärittelyä ja itsensä arviointia. (Forsander, Ekholm & Hautaniemi 2001, 156.)

Etnisessä identiteetissä on kysymys siitä kuulumisen tunteesta, jota yksilö tai ryhmä kokee ryhmässä ja ryhmärajoilla. Keskeinen merkitys etnisen identiteetin kehittymiselle on yhteisellä syntyperällä, oli se tosiasiallinen tai kuvitteellinen. Etnisen ryhmän jäseniä yhdistää tunne, että he ovat erillinen itsenäinen ryhmä, jolla on yhteinen menneisyys ja sukupuoli. (Forsander ym. 2001, 22–23.)

Asuessaan entisen Neuvostoliiton alueella inkerinsuomalaiset kutsuivat itseään suomalaisiksi ja kokivat itsensä monin tavoin erilaisiksi kuin venäläiset. Suomalaisuuteen liitettiin positiivisia määritteitä, siinä missä venäläisyyteen liittyi negatiivisuutta. Muuttettuaan Suomeen inkerinsuomalaiset joutuivat huomaamaan, että eroja on myös suomalaisten ja inkerinsuomalaisten välillä. Paluumuuttajat ovat taustoiltaan hyvin erilaisia, siksi heidän etnisen identiteetin uudelleen tulkintakin on saanut erilaisia muotoja. Yleisesti paluumuuttajat jaotellaan heidän ikänsä ja syntyperänsä mukaan kolmeen ryhmään:

1. inkerinmaalla vuosisadan alussa syntyneisiin
2. hajaannuksen aikana inkerinsuomalaisista avioliitoista syntyneisiin

3. hajaannuksen aikana kahden kulttuurin avioliitosta syntyneisiin.

Ennen karkotuksia ja väestönsiirtoja Inkerinmaalla syntyneet paluumuuttajat ovat eläneet itse kyläkulttuurin aikakauden ja kärsimyshistorian, siksi heillä on selkeä käsitys omasta suomalaisuudestaan, ja siksi heidän ei ole tarvinnut kyseenalaistaa omaa etnistä identiteettiään. (Miettinen, toim. 1997, 30–31.)

Hajaannuksen aikakaudella inkerinsuomalaisten avioliitoista syntyneillä on lapsuudessaan ollut kosketuksia inkerinsuomalaisuuteen, vaikka ovatkin syntyneet karkotusalueilla. Koska heidän molemmat vanhemmat olivat syntyperältään suomalaisia, oli kotikielenä yleensä suomen kieli. Näiden paluumuuttajien käsitykset Suomesta rakentuvatkin vanhempien välittämien mielikuvien varaan. Muutto Suomeen sai aikaan, että aluksi myyttinen ideaalikuva suomalaisuudesta murtuu. Tämän jälkeen käsitykset suomalaisuudesta ja omasta identiteetistä alkavat saada merkityksen suhteessa uusiin kokemuksiin. Kahden kulttuurin avioliitoista syntyneiden paluumuuttajien vanhemmista toinen on inkerinsuomalainen ja nämä paluumuuttajat ovat lapsuudestaan saakka olleet tietoisia syntyperästään, vaikka kosketus suomalaisuuteen onkin ollut pinnallista. Suomeen muutettuaan he eivät ole välttämättä käsitelleet identiteettikysymyksiä, ja ensimmäiset vuodet Suomessa ovat kuluneet käytännön asioiden opetteluun ja kieli- taidon hankkimiseen. (Takalo & Juote 1995, 79–80.)

4.5 Kotoutumista edistävät tekijät

Inkerinsuomalaisten ikääntyvien paluumuuttajien kohdalla hyvään kotoutumiseen antavat aineksia suomalaisuuden kokeminen ja suomen kielen osaaminen, vaikkei heidän puhumansa kieli aina vastaakaan kaikilta osin nykysuomea. Suomeen muuton jälkeen monet inkerinsuomalaiset ovat joutuneet määrittelemään uudelleen identiteettinsä, erityisesti kun he haluavat olla vain suomalaisia ja kieltää inkeriläisyyden. Paluumuuttajien etninen identiteetti on erilainen suhteessa heidän ikäänsä. Vanhemmat paluumuuttajat ovat suomalaisia sekä subjektiiviselta että objektiiviselta identiteetiltään, ja siksi heillä ei ole samassa määrin sopeutumisongelmia kuin nuoremmilla. (Takalo & Juote 1995, 62.)

Tärkein kotoutumista edistävä tekijä ikääntyvillä paluumuuttajilla on heidän suomen kielen taitonsa. Tämän lisäksi toimeentulon ja sosiaaliviraston merkitys on ollut suuri sopeutumisessa sekä asumisolojen parantuminen entiseen verrattuna. Muita kotoutu-

mista edistäviä tekijöitä ovat turvallisuuden lisäksi seuraavat seikat: lapset asuvat Suomessa lähellä, puhelimella pystyy olemaan yhteydessä lähtömaahan, lapset ovat hyväksyneet Suomeen muuton sekä ovat auttaneet muutossa. Lisäksi suomalaiset sukujuuret, sodanaikainen Suomessa asuminen ja ihmisten kohteliaisuus sekä hyvä suhtautuminen edistävät paluumuuttajien kotoutumista Suomeen. Paluumuuttajien mielestä nuorempana sopeutuminen olisi ollut helpompaa, heidän mielestään rajat aukenivat liian myöhään heitä varten. Osa paluumuuttajista koki sopeutumisensa helpoksi, koska heillä asui lapsia Suomessa entuudestaan sekä ystäviä, joiden luona he olivat kyläilleet ennen muuttamista. (Pitkänen & Jaakkola, 1997, 82–84.)

5 MAAHANMUUTTAJAVANHUKSET-PROJEKTI

Maahanmuuttajavanhukset-projekti sai alkunsa Vanhus - ja lähimmäispalveluliitolta, jonka jäsenjärjestö Palvelutaloyhdistys Koskenrinne on. Liitosta oli tiedotettu, että ikääntyvät maahanmuuttajat olisivat projektin kohderyhmäksi hyvä, koska Kotkassa maahanmuuttajille tarkoitetut palvelut ja neuvonta ovat tarkoitettu pääasiassa työikäisille. Ikääntyviä maahanmuuttajia huomioiva taho on ollut ainoastaan seurakunta. Projekti alkoi syksyllä 2007 ja jatkuu vuoden 2010 loppuun asti. Projekti on RAY:n rahoittama, ja siinä toimii kokopäiväisesti projektivastaava sekä viikoittaisesti kokoustuvissa kerhoissa toimii tulkki-ohjaaja, joka edellisenä päivänä varmistaa kerholaisten osallistumisen. (Väliraportti Maahanmuuttajavanhukset-projektista.)

5.1 Projektin tarkoitus ja kohderyhmä

Maahanmuuttajavanhukset projektin keskeinen kohderyhmä ovat inkerinsuomalaiset paluumuuttajat ja muut entisen Neuvostoliiton alueelta muuttavat ikäihmiset, ikäkaualtaan he ovat 55 - 85, keski-ikä on ollut 72 vuotta. Suurin osa projektiin osallistuvista tulee Pietarin lähialueelta ja Virossa. (Väliraportti Maahanmuuttajavanhukset-projektista.)

Inkerinsuomalaiset ovat maahanmuuttajaryhmän enemmistö, jopa 99 % maahanmuuttajavanhuksista on inkerinsuomalaisia paluumuuttajia. On myös pariskuntia, joista toinen on venäjältä ja toinen inkerinsuomalainen, eli pääsääntöisesti kaikki ovat venäjänkielisiä. Projekti on pääsääntöisesti tavoittanut kaikki Kotkan alueella asuvat inkerinsuomalaiset.

Projektin päätarkoituksena on suunnitella, kehittää ja tuottaa ikääntyville maahanmuuttajille matalan kynnyksen toimintaa viikoittaisella kerhotapaamisella. Pyrkimyksenä on myös madaltaa ikääntyvien maahanmuuttajien kynnystä käyttää heille kuuluvia vanhuspalveluita. Projektissa ei ole järjestetty mitään varsinaisia toimintapisteitä, vaan projektissa on palkattu tulkki-ohjaaja, joka antaa neuvonta- ja ohjauspalvelua venäjän kielellä. Omalla äidinkielellä annettu neuvontapalvelu on tarpeen, koska maahanmuuttajille tiedon hakeminen suomen kielellä on lähes mahdotonta. Marraskuussa 2007 Kotka-Kymin seurakuntayhtymän järjestämällä ikääntyvien maahanmuuttajien leirillä kartoitettiin niitä tarpeita ja toiveita, joita leiriläisillä oli toiminnan suhteen. Lähes kaikki 50 osallistujaa olivat sitä mieltä, että tarve viikkotoiminnalle ja neuvontapalvelulle on suuri. (Väliraportti Maahanmuuttajavanhukset-projektista.)

Tulevaisuuden haasteeksi nousee, kuinka ikääntyviä maahanmuuttajia pystytään palvelemaan heidän toimintakyvyn alentumisen vuoksi. Heitä on yli sata Kotkan alueella, ja heistä osalla on jo muistihäiriöitä sekä mielenterveysongelmia. Heitä ei ole tällä hetkellä Kotkan kaupungin palvelutaloissa eikä, hoitolaitoksissa ja varmasti osalla on tarvetta kotipalvelulle. Tulevaisuudessa tarvitaan enemmän palvelutaloasuntoja ja ryhmäkoteja ja maahanmuuttajilla täytyy mahdollisesti olla erilaisia palvelumuotoja kuin suomalaisilla ikääntyvillä. Myös venäjänkieliselle henkilökunnalle tulee tarvetta, dementoituneelle inkerinsuomalaiselle saattaa jäädä ainoaksi puhekieleksi venäjän kieli. (Eerola 10.11.2009.)

5.2 Projektin tärkeimmät toimintamuodot

Maahanmuuttajavanhukset - projektin ensimmäinen toimintavuosi käynnistyi syksyllä 2007. Valmistelu projektiin tapahtui alkuvuonna tapaamalla yhteistyötahoja niin julkiselta kuin yksityiseltäkin puolelta. Projekti käynnistyi virallisesti syyskuussa 2007, kun projektivastaava aloitti työnsä. Tärkeimpiä toimintamuotoja ovat kerho, neuvontapalvelu ja verkostoyhteistyö.

Kerho, joka kokoontuu säännöllisesti viikoittain. Toiminnan taustalla on ajatus, että se olisi matalan kynnyksen toimintaa, johon kaikkien on mahdollisuus osallistua ja johon jokaisen on helppo tulla. Kerhoissa kävijöille on järjestetty kuljetus, jotta osallistuminen olisi mahdollisimman vaivatonta. Monille kävijöille saattaisi kynnys mukaan tulemiselle olla korkea, ellei yhteiskuljetusta olisi järjestetty. Kerhotoiminnassa on mukana joka kerralla sama tulkki, näin kerhossa kävijöiden luottamus ryhmää kohtaan

kasvaa ja he tuntevat olonsa turvalliseksi. Tulkki- ohjaaja soittaa edellisenä päivänä kerholaisille ja muistuttaa tulevasta kerhosta ja varmistaa osallistumisen sekä varmistaa asiakaan asioiden olevan kohdallaan.

Ikääntyvien inkeriläisten kerho aloitti toimintansa 4.12.2007, toimipaikkana on Kotkan Ruonalan kirkon kerhuhuoneisto. Tiistaikerho on muodostunut alueen ikääntyvien paluumuuttajien keskuudessa hyvin suosituksi tapaamispaikaksi. Ensimmäisellä tapaamiskerralla mukana oli 24 kävijää, ikäjakauma oli 60 - 85 vuotta. Kerho kokoontui kevätkaudella 2008 yhteensä 22 kertaa ja tänä aikana osallistujamäärä vaihteli 20 - 31 kävijän välillä, keskiarvo kävijöillä oli 22,5 henkilöä/ kerho. Isompiin tapahtumiin osallistuu säännöllisesti 45–50 henkilöä. Kerhon tarkoituksena on oman identiteetin tukeminen ja vertaistuen saaminen toisilta samassa elämäntilanteessa olevilta henkilöiltä. Isossa ryhmässä on myös helppo jakaa tietoa erilaisista asioista.

Kerhon toiminta jakaantui isossa ryhmässä niin, että alkukahvin jälkeen osa kerholaisista teki käsitöitä ja toiset lukivat runoja venäjäksi, jotka käännettiin saman tien suomeksi. Kevään aikana ryhmissä käsiteltiin seuraavia aiheita: suomalaiset juhlat (joulu, uusivuosi, laskiainen, pääsiäinen ja vappu), inkeriläisiä juhlatapoja ja juhlat Neuvostoliitossa (kerholaisten kertomia), apuvälineiden lainaus terveyskeskuksesta. Tämän lisäksi tutustuttiin myös suomalaiseen palvelutalojärjestelmään, muun muassa vierailulla Kotka - kotiin, jossa oli mukana 50 kerholaista. (Eerola 10.11.2009; Väkiraportti Maahanmuuttajavanhukset-projektista).

Neuvontapalvelua, annetaan puhelimitse. Se on aloittanut toimintansa 1/ 2008 lähtien. Sen tarkoituksena on antaa neuvoja, kuinka toimia erilaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon virastoasioissa ja lääkärikäynneillä. Tällä palvelulla varmistetaan asiakkaan ohjautumista oikean palvelun piiriin, ja tarvittaessa apua on annettu erilaisten kaavakkeiden ja hakemusten täyttämässä. Tämä palvelu on saatavissa sekä suomeksi että venäjäksi. Neuvontapalvelu on osoittautunut erittäin tarpeelliseksi, ja sitä on tarkoitus kehittää edelleen. (Eerola 10.11.2009.)

Verkostoyhteistyöhön sisältyy maahanmuuttajatyön yhteistyöryhmä, ja se kattaa lähes kaikki Kotkan alueella maahanmuuttotyötä tekevät toimijat. Tämän yhteistyön tarkoituksena on selkeyttää koko projektin toimintaa ja koordinoita maahanmuuttajille tarkoitettuja palveluita, koska selkeiden toimintaohjeiden luominen on etenkin ikääntyville maahanmuuttajille tärkeää. Yhteistyöryhmässä tässä kohderyhmässä toimijoita

olivat ainoastaan Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry, seurakuntayhtymä sekä Kotkan kaupunki.

Kotka - Kymmin seurakuntayhtymän kanssa on vuoden ajan tehty yhteistyötä, kuten käytetty toimitiloja yhdessä sekä järjestetty viriketoimintaa. Seurakuntayhtymän työntekijöiden kanssa yhteistyöllä on pystytty järjestämään ikääntyville mielekästä teke- mistä ja antamaan sisältöä heidän elämäänsä. (Väliraportti Maahanmuuttajavanhukset- projektista.)

Seurakunnalla on suuri osuus koko projektissa, se on Kotkan kaupungin maahanmuut- toviraston kautta tarttunut inkerinsuomalaisiin paluumuuttajiin. Alkujaan Kotkassa toimi Idän työn keskus, jonka norjalaiset olivat käynnistäneet yhdessä Kotka-Kymi- seurakuntayhtymän kanssa. Silloin siellä työskenteli nykyinen projektin tulkki, jolle Idän työn keskus maksoi palkkaa. Tätäkautta paluumuuttajille on saatu erilaisina lah- joituksina muun muassa huonekaluja, vaatteita sekä kaikkea heidän tarvitsemaansa ta- varaa, ja tätäkautta inkerinsuomalaiset ovat löytäneet tiensä Palvelutaloyhdistys Kos- kenrinne Ry:n projektiin asiakkaiksi.

Kotkan kaupungin kautta projektille on tullut tietoa uusista asiakkaista, ja kaupunki on ollut mukana järjestämässä joului- ja kevätjuhlia. Keväällä 2008 valittiin Kotkan kau- pungin ja Kotka- Kymi - seurakuntayhtymän yhteinen maahanmuuttotyön koordinaat- tori. Hänen kanssaan aloitettiin yhteistyö, sekä hän kävi Tiistai-kerhossa kertomassa toimenkuvastaan. (Eerola 10.11.2009.)

6 TUTKIMUKSEN KULKU

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on arvioida inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kokemuksia heihin kohdennetusta Mamu- projektista. Tavoitteena on parantaa paluu- muuttajien kotoutumista Suomeen ja tuottaa tietoa projektin merkityksestä kotoutumi- sessa. Tutkimustehtävänä on selvittää, miten paluumuuttajat olivat mielestään saaneet tietoa projektin kautta heille kuuluvista palveluista.

Tutkimuskysymykseni on:

Kuinka inkerinsuomalaiset paluumuuttajat kokevat Tiistai-kerhon hyödyllisyyden kotoutumisessaan?

6.1 Tutkimuskohteen rajaus

Olen rajannut työni käsittelemään ainoastaan inkerinsuomalaisten paluumuuttajien omia kokemuksia kotoutumisestaan. Työ käsittelee Tiistaikerhon merkityksestä heidän elämässään. Opinnäytetyössäni en käsittele heidän henkilökohtaista elämäntulkua enkä heidän elämäänsä muuten kuin Tiistaikerhon hyödyllisyyden näkökulmasta. Tämä valinta siksi, että näin karsitaan työn turha laajeneminen ja myös otetaan huomioon projektin tavoitteet.

Työni on rajattu Maahanmuuttajavanhukset-projektissa säännöllisesti viikoittaisessa Tiistaikerhossa kävijöihin, koska tapahtuma on suurin, jossa paluumuuttajat kokoontuvat ja jossa neuvotaan ja ohjataan. Työssäni haastateltavat paluumuuttajat ovat käyneet Tiistaikerhossa sen perustamisesta vuonna 2007 lähtien sekä osaavat suomen kielen. Halusin myös ottaa haastatteluun muutaman vasta Suomeen saapuneen paluumuuttajan, koska heidän mielipiteensä projektin hyödyllisyydestä on minua kiinnostava.

Tutkimuskohteen rajaukseen on vaikuttanut se, että teen opinnäytetyöni omalle työnantajalleni, joka on Maahanmuuttajavanhukset-projektin Kotkassa käynnistänyt. Olen ollut projektivastaavan kanssa yhteydessä ja hänen mielestään on tärkeää saada tietoa, kuinka juuri Tiistaikerholaiset ovat kokeneet sen hyödyllisyyden. Palaute kerhossa kävijöiltä sen hyödyllisyydestä heidän kotoutumiselle on tärkeä. Tehdessäni opinnäytetyötä omalle työnantajalleni on minun paneuduttava entistä tarkemmin tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen.

6.2 Aiemmat tutkimukset

Ikääntyvistä maahanmuuttajista on olemassa jonkin verran tutkimuksia. Monissa on käsitelty yleisesti eri maista tulleita maahanmuuttajia. Vanhustyön keskusliiton verkkosivuilla (vanhustyonkeskusliitto.fi) on esitelty joitakin paluumuuttajiin kohdennetuista tutkimuksista.

Vanhustyön keskusliitossa on toteutettu vuodesta 1997 lähtien Raha- automaattiyhdistyksen tuella Ikääntyvät maahanmuuttajat-projektia, jonka tavoitteena on kehittää tutkimuotoja ja verkostoja maahanmuuttajien arjessa selviytymiseen ja kotoutumiseen. Projekti nostaa esiin ikääntyvät maahanmuuttajat omana erityisryhmänä, jolle tulisi

räättälöidä heidän yksilölliset tarpeet huomioivia ja kotoutumista tukevia palveluita. Takalan ja Rossin (2004) kaksiosaisessa raportissa, Omassa kodissa, omilla mausteilla, pääpaino on Tampereen Hervannan aluetta koskevassa selvityksessä, jossa kartoitettiin ikääntyvien maahanmuuttajien hoidon ja palvelutarpeiden kohtaamista. Selvityksen alkuosassa pohditaan ikääntyvien maahanmuuttajien tilannetta Suomessa. Siinä käsitellään kotoutumista, kieliä asiaa, arvostusta sekä ikääntyvien kulttuurieroja. Raportin lopussa on selvitys Lahden paluumuuttajavanhusten palvelutarpeista ja odotuksista seurakuntaa kohtaan. Raportin tuloksissa tuli esiin, että ikääntyvien inkerinsuomalaisten kokema kärsimyshistoria on ollut heitä yhdistävä tekijä ja sen muisteleminen ja puhuminen on auttanut lievittämään ikäviä muistoja. Inkerinsuomalaiset kokevat, että Suomessa on hyvä olla ja on onni saada asua täällä. Suomalaisten suhtautuminen oli raportissa kokemuksena ongelmallinen, heitä kutsuttiin ”ryssiksi” ja Venäjällä ”haukuttiin” suomalaisiksi. Raportissa tuli esiin uskonnon merkitys ja luterilaisuus koettiin osana inkerinsuomalaisten identiteettiä.

Hilkka Linderborgin Ikääntyvät maahanmuuttajat verkosto projektin (2003–2005) loppuraportissa on selvitetty maahanmuuttajien kotoutumista hidastavia tekijöitä, kuten yksinäisyyttä, syrjäytymisvaaraa sekä tiedon ja kielitaidon puutetta. Raportissa on myös kuvailtu Ikä-Mamu-projekti, sen toteutuksesta tuotokseen. Raportissa ilmeni, että ikääntyvät maahanmuuttajat näkyvät muihin maahanmuuttajiin verrattuna heikosti ja tarve heille kohdistuvien palvelujen kehittämisohjelmalle on suuri. Vaikka ikääntyneellä maahanmuuttajalla olisi Suomessa perhe- ja ystäväverkosto, siitä huolimatta monet kokevat olevansa yksinäisiä ja kärsivät koti-ikävästä. Lähtömaahan on jäänyt sukulaisia ja ystäviä sekä ennen kaikkea tuttu kieli jolla kommunikoida.

Pirkanmaan ammattikorkeakoulun opiskelija Neringa Lehtonen on tehnyt opinnäytetyön Ei saa moittia (2006). Se tarkastelee ja tutkii ikääntyvien inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kokemuksia palvelutilanteista. Työssä oli myös selvitys muistelutyön merkityksestä inkerinsuomalaisten ikäihmisten elämässä. Tutkimukseen osallistuneet inkerinsuomalaiset ikäihmiset olivat melko tyytyväisiä julkisiin palvelutilanteisiin, he eivät halua valittaa palvelujen laadusta. Työssä pääpaino oli palveluiden järjestämisessä ja niiden laadussa sekä työntekijän roolista paluumuuttajien kokemana. Raportissa selvisi, että työntekijän ystävällisyys nousi tärkeämmäksi työntekijän ominaisuuksista. Luotettavuus ja uskottavuus nousivat toiseksi hyvän palvelun kriteereiksi. Ikääntyvät voivat luottaa palvelun tarjoajan antamiin lupauksiin, jota he eivät Venäjällä ja Viros-

sa voineet tehdä. Tässäkin työssä nousi uskonnon merkitys inkerinsuomalaisille, heidän mielestään luotettavuuden ominaispiirre on oikeudentunto, jotka voi kuvata ilmaisuilla, että työntekijä on uskovainen.

Riitta Albers samasta koulusta on tehnyt opinnäytetyön *Aina eteenpäin niiku veturi!* (2003). Tämän laadullisen työn tarkoituksena on kuvata yli 65- vuotiaan inkerinsuomalaisten Hervannassa asuvien paluumuuttajien selviytymistä kotona. Työ on teema-haastattelututkimus, jonka ytimen muodostaa haastateltavien omat kertomukset toimintakyvystään ja elämänsä arjesta selviytymistä.

Jyrälä, Kauppinen, Kemppainen & Waris (2005) Lahden Diakonia- ammattikorkeakoulusta ovat tehneet laadullisen tutkimuksen inkerinsuomalaisten paluumuuttajavanhusten kulttuurisesta hyvinvoinnista. Työssään *Katso taakses ja kiitä, katso etees ja luota, katso ylös ja rukoile* (eräs inkerinsuomalainen paluumuuttajavanhus.) Heidän tarkoituksenaan on kuvata, millaiset asiat ja tekijät ovat vanhusten elämänkaaren aikana muovanneet heidän kulttuurista hyvinvointiaan. Työssä nousi esille inkerinsuomalaisten oman yhteisöllisyyden tuen merkitys kulttuurisen hyvinvoinnin kokemiselle. Tutkimustuloksissa nousi esiin sota-ajan muistot ja Siperiaan karkottaminen ja uuden nousun kausi, jolloin uutta elämää rakennettiin yhdessä muiden inkeriläisten kanssa. Kirkon ja uskonnollisuuden merkitys korostui tässäkin työssä: seurakunnalla oli tärkeä merkitys paluumuuttajien elämässä. Nimenomaan seurakunnan tilaisuuksissa inkerinsuomalaiset ovat löytäneet suomalaisia ystäviä. Evankelisluterilainen seurakunta on osaltaan ollut vaikuttamassa yhtenäisen suomalaisuuden tunteen säilymisessä. Suomen he kokevat hyväksi maaksi asua, inkerinsuomalaiset kokivat olevansa suomalaisia. Suomen kielen taito on auttanut paluumuuttajia sopeutumaan yhteiskuntaan, ja siten hyvinvoinnin kokemus on lisääntynyt.

Inkerinsuomalaisten ikääntyvien paluumuuttajien kokemuksia terveydestä, terveyden edistämisestä ja itsensä huolenpidosta on Pilkan ja Saksan (2005) tekemä opinnäytetyö Lahden Diakonia - ammattikorkeakoulussa terveydenhoitaja (AMK) opintolinjalta. Tämä laadullisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää millaisia kokemuksia inkerinsuomalaisilla ikääntyneillä paluumuuttajilla on itsestä huolehtimiseen terveyttä edistävästi. Työssä inkerinsuomalainen paluumuuttaja määritteli terveyttään lähinnä fyysisen terveydentilan ja toimintakykynsä perusteella, hieman esille tuli myös sosiaa-

lista toimintakykyä. Työssä käsiteltiin terveys fyysisenä, psyykkisenä, sosiaalisena ja hengellisenä terveytenä.

Näiden töiden tuloksia peilattuna oman työni tuloksiin, yhteneväisyyksiä on jonkin verran. Omassa työssäni nousi inkerinsuomalaisten paluumuuttajien kotoutumista edistävästä tekijöistä tärkeimmäksi suomen kielen osaaminen sekä Suomeen pääsyn hetken muisteleminen. Uskonnon merkitys myös korostui, virsien laulaminen sekä hartaushetket ovat paluumuuttajille tärkeitä. Projektissa toimivan tulkki- ohjaajan ystävällisyyttä ja avuliaisuutta korostettiin, ja hänen huolenpidostaan paluumuuttajia kohtaan tuli positiivista palautetta.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyöni prosessointi alkoi keväällä 2009, kun paikallisessa sanomalehdessä oli artikkeli inkerinsuomalaisista paluumuuttajista heille järjestetyn retken tiimoilta. Retken järjestäjä oli työnantajani Palvelutaloyhdistys Koskenrinne, joten työni hankkeistaminen onnistui helposti.

Aiheen vahvistamisen jälkeen otin yhteyttä Maahanmuuttajavanhukset- projektin vastaavaan työntekijään Marjo Eerolaan ja sovin hänen kanssaan tarkemmin aikatauluista. Aloin itse käymään Tiistaikerhossa, jotta tulisin tutummaksi kohderyhmälleni. Se helpotti haastattelutilannetta huomattavasti. Kevään 2009 kävin viikoittaisesti kerhossa ja tutustuin kerhossa kävijöihin niin, että tulkkiohjaajan avulla saimme haastattelu-ryhmän sovituksi.

7.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen. Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen, johon sisältyy ajatus, että todellisuus on moninainen. Kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Pyrkimyksenä on löytää tai paljastaa tosiasioita, eikä todentaa jo olemassa olevia totuuksia tai väittämiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan ihmistä tiedon keruun instrumenttina, koska ihminen on riittävän joustava sopeutumaan vaihteleviin tilanteisiin. Tutkimusmetodeina suositaan muun muassa teemahaastattelua, ryhmähaastattelua sekä erilaisten dokumenttien analyysia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 156–160.)

Laadullista tutkimusta tehtäessä on perusteltua joka kerta määrittää, mitä ollaan tekemässä. Tutkimusta tehdessä tutkijan on tiedettävä, mitä hän tekee ja mihin tutkimus painottuu, koska erilaisista yleisistä ohjeista huolimatta jokainen tutkimus sisältää omat eettiset ongelmansa. Tutkijaa auttaa, jos hän kykenee hahmottamaan millaista laadullista tutkimusta hän on tekemässä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 69.)

Kirjoittaminen kvalitatiivisesta aineistosta ei ajallisesti sijoitu ainoastaan tutkimuksen viime hetkiin, vaan alkaa viimeistään aineistoa kerättyä. Suunniteltaessa kvalitatiivista tutkimusta sovitaan seikoista, jotka vaikuttavat tutkimuksen kirjoittamiseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija on pikemminkin tulkki, jonka omat kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka hän ymmärtää haastateltavien maailmaa. Kirjoittamisen tarkoitus on luoda mahdollisimman elävä kuva haastateltavien maailmasta siltä osin kuin kyseessä on haastattelun kohteena oleva ilmiö. Kun valitaan otteita haastatteluista, on tärkeää, että ne tulevat henkilöiltä, joilla on tietoa tai joiden asema lisää uskottavuutta. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 192–194.)

Haastattelumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun. Kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta vastaukset eivät ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Kysymykset on määrätty ennalta, mutta haastattelija voi vaihdella niiden sanamuotoa. Tälle haastattelumenetelmälle ominaista on, että jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikkia. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.)

Tiedonkeruumenetelmänä teemahaastattelu sopii parhaiten tutkimustehtävääni ja ikääntyviin maahanmuuttajiin kohderyhmänä. Jos olisin tehnyt tutkimukseni esimerkiksi kotiin lähetettävien kyselyjen avulla, olisi tutkimukseni ollut hankalampaa. Kysymysten ymmärtäminen olisi maahanmuuttajille ollut hankalaa, koska ne sisälsivät käsitteitä, joita kaikki eivät välttämättä olisi ymmärtäneet.

Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Se on joustava, nopea ja yleensä paljon informaatiota antava tiedonkeruumenetelmä, jonka kustannukset ovat kohtuulliset. Eriytyisen käyttökelpoinen se on silloin, kun tutkija on kiinnostunut haastateltavien mieliteistä ja kulttuurisista jäsennyksistä. Haastattelijan läsnäolo antaa mahdollisuuden selvittää tarvittaessa ongelmakohtia ja paneutua kysymyksiin, joita haastateltavat eivät ymmärrä tai ovat muuten monimutkaisia. Ryhmähaastattelu antaa mahdollisuuden kerätä tietoa kiinnostuksen kohteena olevasta aiheesta ja luonteeltaan menetelmä sijoit-

tuu luonnollisen ryhmätilanteen tarkkailuna ja strukturoidun yksilöhaastattelun väli- maastoon, yhdistäen piirteitä molemmista Ryhmässä haastateltavat voivat spontaanisti ilmaista, miten he tuntevat ja kokevat kyseisen aiheen ja miksi he kokevat sen niin Rajoituksena ryhmähaastattelussa on, että henkilön yksilöllisyys voi kadota ja näkökulmat ja ajatukset voivat jäädä liian vähälle huomiolle. (Pötsönen & Välimaa 1998, 3 – 4.)

Valitsin haastattelumuodoksi ryhmähaastattelun, koska projektin tulkki-ohjaaja oli sitä mieltä, että maahanmuuttajat olisivat helpompaa saada ryhmässä haastateltaviksi kuin yksilöhaastateltaviksi. He kokevat ryhmän tuen tärkeäksi vertaistuen kannalta, koska heillä on kaikilla samanarvoinen kokemus projektin hyödyllisyydestä. Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, koska tietoa saadaan usealta henkilöltä yhtä aikaa. Erityisen käyttökelpoinen se on silloin, kun voidaan olettaa, että haastateltavat arastelevat haastattelua tai tutkittaessa ryhmien kulttuuria, jolloin ryhmähaastattelu on erityisen mielekäs menetelmä. (Hirsjärvi ym. 2008, 206.)

Itse valmistauduin haastatteluun kirjoittamalla haastattelun rungon paperille, jossa oli eri teema-alueita. Suunnittelin etukäteen kuinka esitän kysymyksiä ja myös kysymysten järjestyksen. Haastattelu osoittautui kuitenkin melkoisen vaikeaksi prosessiksi, johtuen juuri omasta kokemattomuudestani haastattelijana. Ryhmän haastattelemisen useampaan kertaan olisi saattanut lisätä tutkimuksen luotettavuutta sekä tulkki-ohjaajan korvaaminen inkerinsuomalaisille vieraalla ihmisellä olisi saattanut muuttaa tutkimustuloksia jonkin verran.

7.2 Aineiston analysointi

Ryhmähaastatteluaineiston analyysissä on muistettava kerätyn aineiston erityispiirteet. Ryhmähaastattelussa analysointiyksikkönä on koko ryhmä, eivät yksittäiset henkilöt. Haastattelussa tuotetaan näkemykset ja mielipiteet ryhmätilanteessa, joka vaikuttaa ryhmän jäseniin. Ryhmähaastattelun analyysia tehdessä olennaista on erottaa ryhmän yksittäisen jäsenen mielipide koko ryhmän mielipiteistä. Tutkijan tehdessä tulkintaa aineistosta on hänen pohdittava, miten ryhmän toiminta vaikutti tiedon kertymiseen. Huomioitavaa on haastateltavan ryhmän välinen vuorovaikutus, päälle puhumiset ja osallistujien äänensävyt. Samoin tulee huomioida mielipiteiden poikkeamat tai yhteneväisyydet, sanaton viestintä, naurahdukset ja ryhmässä vallitseva hiljaisuus. Puhheen muotoon on erityisesti kiinnitettävä huomiota. (Pötsönen & Välimaa 1998, 13.)

Haastattelutilanteessa tein havaintoja, että toiset inkerinsuomalaiset ryhmässä olivat paljolti samaa mieltä kuin puhumisvuorossa olevakin. He yhtyivät helposti mielipiteeseen, en kuullut kertaakaan kenenkään sanovan mistään poikkeavaa mielipidettä.

Haastattelin ryhmän marraskuussa 2009 Kotka-kodin kohtaamispaikassa. Paikalle saapui kymmenen (10) haastatteluun osallistuvaa inkerinsuomalaista. Heille oli järjestetty kuljetus, ja sen takia aikataulutus oli tarkkaa. Aikaa minulla oli kaksi tuntia haastattelun tekemiseen. Paikalla oli tulkki, koska kaikki haastateltavat eivät osanneet suomea niin hyvin, että he ymmärtäisivät minun kysymyksiäni, mikäli ne sisältäisivät heille vaikeita käsitteitä. Paikalla juotiin ensin kahvit, jonka jälkeen kokoonnuimme yhteisen pöydän ympärille ja kerroin laittavani nauhoituksen päälle. Kerroin ryhmälle, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastuisi haastattelussa, tulokset esiteltäisiin anonymisti. Aluksi heitä jännitti nauhurin käyttö, mutta pian he jo keskustelivat vapautuneesti.

Aineistoni hahmottelin alustavasti jo haastattelun ja sen litterointivaiheen aikana. Kirjoittaessani haastattelua puhtaaksi muodostin omia tulkintoja ja merkityksiä asioille, joita nousi aineistossa esiin monesti, kuten projektin tulkki-ohjaajan antamasta avustamonissa asioissa. Litteroin sanatarkasti nauhoituksen perusteella. Ainoaksi ongelmaksi osoittautui haastateltavien venäjän kielen käyttö vastauksissaan, vaikka haastattelun kohderyhmä oli suomen kieltä osaavia. Kuitenkin he innostuessaan puhuivat venäjää. Tämä korjaantui tulkin suomennoksena, mutta tuntui, että jäikö jotain olennaista tietoa puuttumaan.

Laadullisen materiaalin tarkempi erittelytapa on sisällön analyysi. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä tutkijan tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta esimerkiksi jonkinlainen toiminnan logiikka tai tutkimusaineiston ohjaaman jonkinlainen tyypillinen kertomus (Vilka 2005,140.) Aineiston tulkinnassa käytin sisällönanalyysiä. Aineisto tutkimuksessa kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoituksena on luoda selkeä ja sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysillä pyritään aineisto järjestämään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota (Tuomi & Sarajärvi 2004, 140.)

Luettuani litteroimani tekstin useamman kerran löytyivät aineistosta pääkohdat jotka otsikoin. Näin löysin inkerinsuomalaisten paluumuuttajien heidän mielestään tär-

keimmät pääkohdat projektin hyödyllisyydestä. Samat asiat toistuivat jokaisen puheessa, joten hyvin selvää oli, mitä he arvostavat tässä projektissa eniten.

8 TULOKSET

Haastateltavani olivat inkerinsuomalaisia paluumuuttajia, ryhmästä yksi oli ollut Suomessa vain vähän aikaa, kolme kuukautta. Toiset olivat asuneet maassa jo vuosia, yksi rouva oli toista kertaa Suomessa. Kaikki haastateltavat olivat naisia, ikäjakauma oli 72 - 75 - vuotta. Haastateltavista seitsemän oli leskiä, heistä kahdella oli mies muuttanut mukana Suomeen. Yksi rouva oli eronnut, ja kaksi haastateltavista oli naimisissa, toinen heistä toista kertaa. Vanhin haastattelutilaisuuteen kutsutuista oli 86 - vuotias, mutta hän ei päässyt tulemaan paikalle.

Haastattelukysymykset olivat mahdollisimman selkokielisiä, jotta he ymmärsivät kysymysten tarkoituksen. Tulkkia tarvittiin välillä tarkentamaan asiayhteyksiä. Haastattelu sujui hyvin, kuitenkin sen tekeminen oli haastavaa, koska jokainen ryhmässä ollut olisi halunnut kertoa koko elämäntarinansa minulle ja siihen ei olisi aika riittänyt. Joskus haastateltavien vastaukset pakottivat minut muuttamaan kysymyksien sanoja tai muotoja. Oma kokemattomuuteni haastattelijana näkyi siinä, etten jakanut ryhmässä puheenvuoroja selkeästi. Ryhmäläiset puhuivat monessa kohtaa päällekkäin ja mukana ollut tulkki johdatti haastattelua eteenpäin.

8.1 ”Kiitos Suomelle auttamisesta”

Haastattelun alkuun oli esittelykierros, jokainen kertoi mistä on tullut ja kauanko on Suomessa ollut. Tässä jakaumaa oli kolmesta kuukaudesta 19 vuoteen. Esiin nousi monella Suomeen pääsyn hetki:

” Kun mie olin kuus-vuotias ni mejän kylä oli täynnä niit kauniit Saksan poikia ja ne kyyditti meijät tänne Suomeen ja sanoivat et ota Suomi oma kansas vastaan”

” ...sitten kun ne paperit tulivat kätteen, niin sitte minä sanoin että nyt minä kyl sinne Suomeen lähen.”

Muistot jonottamisesta olivat muutamalle haastateltavalle elävästi mielessä. Heidän mielestään siinä ei ihmisarvolla ollut merkitystä, kun jonojen yhdistyessä monet puto-

sivat jonon alusta takaisin loppupäähän. Siihen aikaan oli kolme jonoa Suomeen pääsijöille, Moskovassa, Virossa ja Pietarissa, joissa jonottajia oli tuhansia. Esiin nousi myös paljon hyviä kokemuksia hetkestä Suomeen pääsemisestä:

”Mies oli oikee ylpee, kun oltiin jonossa, ni hän sanoi jot mie en Suomee lähe. Eikä käyny jonoonkaa ja sit ku tuli miun jono ni menin sinne konsulaattiin ja kysyin et mitäs mie mun miehenkaa teen ku hänel ei oo jalkojakaan niin mihin mie hänet jätän? Se sanoi et oletteks te avioliitos ja mie sanoin et olen. Hän sanoi jot myö ei eroteta perheitä, tuokaa mies tänne”

”Meidät kutsuttiin sinne konsulaattiin ja siellä istui suomalainen nainen, oikee sellanen symppis. Siellä jotain kyseltiin, en enää muista mitä, kun aikaa on jo 15 vuotta. Se kutsui meidät sinne oven taakse, antoi passit ja sanoi et hyvää matkaa”

Haastateltavista suurin osa asui yksin, kaksi asui lastensa kanssa. Oli myös heitä, jotka olivat Suomeen muuttaessaan asuneet lastensa kanssa, mutta myöhemmin muuttaneet omaan asuntoon. Eräs rouva kertoi, että asui aluksi tyttärensä luona Kouvolassa, mutta tyttärellä ei ollut hänelle aikaa, ja hän koki olonsa yksinäiseksi. Siellä ei ollut hänelle omaa tukiverkostoa. Kotkassa inkerinsuomalaiset paluumuuttajat on keskitetty tietyille asuinalueille, koska näin he saavat tukea toisiltaan, ja tämä ratkaisu helpottaa myös kotoutumista Suomeen, ja tämän kokivat myönteiseksi asiaksi:

” ja nyt olen tääl Suomes ja miul on hyvä olla tääl, on hyvä asunto, että viimeinkin”

Kaikki haastateltavat olivat erittäin tyytyväisiä pääsystä Suomeen, ainoana ikävänä asiana oli, että monella lapset ja sukulaiset asuvat yhä Venäjällä ja heillä ei ollut rahaa matkustaa heitä tapaamaan:

” Pietariin jäivät tytär, vävy ja aviomies.”

8.2 ” Sitten tuli se Ruonala ja siellä oli Galina”

Haastattelua puhtaaksikirjoittaessani nousivat esiin selkeästi teemat, jotka olivat inkerinsuomalaisten paluumuuttajien mielestä tärkeimmät seikat heille järjestetyssä projektissa. Kaikkein tärkeimmäksi kotoutumistaan edistäväksi tekijäksi nousi Tiistai-

kerhon merkitys. Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä, että ilman tätä viikoittaista kokoontumismahdollisuutta he olisivat syrjäytyneitä ja yksinäisiä:

”mie ku muutin tänne Kotkaan, Karhuvuoreen, niin olin tulossa tyttäreltäni ja näin et siel penkil istui kaks naista ja puhuivat venäjää. Ja mie sanoin jot täs on tuttu kieli ja vähän aikaa heijän kans puhuin ja he sanoivat et on tulos kokoontuminen inkerinsuomalaisille Haltijantie 1:ssä ja mie asuin Haltijantie 3:ssa”

”Kiitos Galina, ollaa tyytyväisiä kaikki ja käydään Ruonalassa, siel on oikein mukava olla..”

Kaikki haastateltavat kävivät kerhossa joka viikko ja projektivastaava Marjo Eerolan mukaan siellä käyvien määrä oli vajaassa vuodessa kaksinkertaistunut. Projektin aloit- taessa oli suunniteltu, että inkerinsuomalaisiin paluumuuttajiin keskitetyillä kaupun- ginosilla olisi ollut omat kokoontumisensa, mutta ikääntyvät kaipasivat yhteisöllisyyt- tä ja heistä oli hienoa, mitä enemmän oli väkeä koolla. Aluksi Tiistaikerhon ideana oli, että siellä olisi jotakin ohjelmaa ja toimintaa, mutta suuren kokonsa vuoksi se oli mahdotonta. Tärkeintä kerhossa kävijöille oli ollut yhdessäolo ja kokemusten jakami- nen toisten kanssa. Maahanmuuttajavanhukset - projektin aloitusvaiheessa sen tavoit- teena oli juuri matalan kynnyksen toiminnan järjestäminen, johon olisi helppoa jokai- sen halukkaan osallistua. Tiistaikerho on saavuttanut asetetut tavoitteet, sinne kaikki Kotkassa asuvat inkerinsuomalaiset osaavat mennä:

”ennen oli toiminnassa myös Utukka - kerho, joka toimi Karhuvuoreessa. Sieltä tämä kerhotoiminta alkoi, sitten tuli se Ruonala ja siellä oli Galina”

”aina kiva käydä, kun siellä käy, kädestä tervehditään heti kaikkia...”

Yhteisöllisyyden merkitys on inkerinsuomalaisille paluumuuttajille tärkeä. Kun Kot- kaan muuttaa uusia inkerinsuomalaisia, ottavat he täällä asuvat heihin yhteyttä ja ker- tovat Tiistaikerhosta. Tieto kulkee ilman virallista kanavaa, ”puskaradion” kautta ja näin tieto saadaan kaikille Kotkan alueella asuville paluumuuttajille. Haastattelussa kysyin inkerinsuomalaisilta paluumuuttajilta, millainen kokemus heillä oli projektin työntekijästä. Projektissa toimiva tulkki- ohjaaja soitti maanantai-iltaisain kerholaisille ja varmisti heidän osallistumisen kerhoon ja samalla kyseli kuulumisia. Hän toimi

palkattuna tulkkina ja ohjaajana ja antoi venäjänkielistä ohjaus- ja neuvontapalvelua, kuten kuinka toimitaan Kelassa ja miten lääkäriin mennään Suomessa:

”mukava mennä, mukavia ihmisiä, ottavat hyvin vastaan..”

”...kiva ihminen, otti huomioon kaikki..”

” Galina ain soitteli ja kysy onko kaik hyvin, lämmittää mielt ku joku välittää”

8.3 ” Kaikist ottaa selvää”

Ohjaus- ja neuvontapalvelu Tiistaikerhon yhteydessä oli koettu erittäin hyödylliseksi paluumuuttajien keskuudessa. Ikääntyvät paluumuuttajat eivät itse kokeneet olevansa mukana missään projektissa, vaan he ymmärsivät asian niin, että he olivat saaneet ja jatkossakin saisivat tarvittavaa tietoa ja ohjausta tulkki- ohjaajan avustuksella. Tiistaikerhoon he tulivat erilaisten lomakkeiden ja etuus hakemusten kanssa, joiden täyttämässä he tarvitsivat apua. He kokivat, että tulkki- ohjaaja kiinnitti heihin huomiota ja halusi auttaa heitä heidän ongelmissaan. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että ilman ohjaus- ja palveluneuvontaa he eivät tietäisi mistä esimerkiksi heille kuuluvia etuuksia haettaisiin. Heidän mielestään työntekijä auttoi heitä parhaimmalla mahdollisella tavalla ja paneutui heidän asioihinsa. Erityisesti se, helpotti että aina sama ihminen oli hoitamassa heidän asioitaan. Silloin ei tarvinnut aina uudestaan selittää samoja asioita eri ihmiselle:

” Galina auttaa, jos jotai kyssyy, hän ain neuvoo”

” Ystävällisesti jaksaa neuvoa ja selittää vaikeit asioit,ei koskaa hermostun”

” Galinan kans helppo hoitaa asioit, hän tietää ja neuvoo kaikis asiois”

”... venäjän kielel ainakin ymmärrän mistä on kysymys”

” ...joka vuosi pitää tuoda todistus, paljonko rahaa sieltä on saatu, Kela kääntää ne euroihin”

8.4 ”Suomen virsii laulamme”

Haastateltavat olivat kaikki suomen kielen osaavia, tosin puheissa vilahti usein venäjänkielisiä sanoja, sivistyssanat tuottivat heille vaikeuksia. Haastattelutilanteessa oli tulkille tarvetta, itse en ymmärtänyt kaikkea edes heidän suomen kielen puheestaan. Osa haastateltavista kertoi oppineensa suomen kielen kotonaan. Tapaamisissa ei tulkia välttämättä tarvitsisi olla, kaikki kävijät osasivat sekä suomea että venäjää. Tapaamisissa he keskustelivat venäjäksi ja silloin, kun seurakunnan edustaja tulee pitämään hartaushetkeä, oli tulkin läsnäolo lähes pakollinen:

”Me olemme suomalaisia ja kun tuli talvisota, niin saksalaiset siirsivät koko perheen Suomeen”

” Anna- Maija sanoi, et se haluis oppii venäjää” (diakonissa)

” ...puhutaan enemmän venäjää, muuten pitää olla tulkki..”

Kysytyäni ryhmäläisiltä heidän kotoutumisestaan Suomeen sekä heidän suhteistaan samanikäisiin suomalaisiin nousi selkeästi esiin heidän yhteisöllisyys ja auttamisen halu:

”usotteks et minul on naapuri,88 vuotta. Kerran mie häntä näin hissis ja sanoin et mie oon teijän naapuri. Et mie voin tuoda teil ruokaa ja hän sanoo et ei kiitos. Kyl oli ylipiä. Ja nyt mie katoin et tytär tulloo ja tuop hänelle ruokaa..”

Kotka-kodissa kokoontuu kerran kuukaudessa Wanhanajan ompeluseura, jossa haastateltavista käy yksi. Tilaisuus on kaikille ikääntyville avoin, suurin osa kävijöistä on suomalaisia. Seurakunnan järjestämässä tilaisuuksissa kertoi kolme käyneensä satunnaisesti, lähinnä juhlapyhinä. Inkerinsuomalaisille on uskonto todella tärkeää, sen merkitys nousi jokaisen haastateltavan kertomuksista. He kaikki ovat saaneet uskonnollisen kasvatuksen lähtömaassaan ja se elää heissä voimakkaana.

” Myö kuunneltiin pieninä radiosta jumalanpalvelua ja Venäjän aikaan se oli kello 11 mummo aina laittoi puhtaan huivin päähän ja kaikki kävi istumaan. Se oli tunnelmallist, ei saanu nauraa eikä mitään.”

”Mie ku olin pikkuruinen ni mummo opetti miul kaikki rukoukset”

Projektin Tiistai-kerhossa tapahtumista tiedotettiin etukäteen ja kannustettiin inkerinsuomalaisia osallistumaan erilaisiin tapahtumiin. Ne edesauttoivat heitä tutustumaan suomalaisiin ja ehkäisivät syrjäytymisen tunnetta ja yksinäisyyttä. Ikääntyvillä kulttuurin omaksuminen tapahtuu hitaammin ja siksi he ovat syrjäytymisuhan alla. Haastateltavista kaikki olivat sitä mieltä, että erilaisissa tilaisuuksissa käynti ja kerhossa asioista tiedottaminen on helpottanut heidän tutustumistaan suomalaisiin.

”Mul on naapuri viereisessä asunnossa ja sit on oikein paljon tuttavii”

”Mitä hän lie pelkää,ku minul ei oo suomalainen sukunimi vai”

9 POHDINTA

Kotkan alueella on tällä hetkellä noin 90–100 inkerinsuomalaista ikäihmistä. Heistä Tiistai-kerhossa on käynyt noin 35 eli noin kolmasosa. Projektivastaava Marjo Eerolan mielestä projekti on tavoittanut todella suuren osan paluumuuttajista, kun vertaa ikääntyvien paluumuuttajien tavoitettavuutta esimerkiksi pääkaupunkiseudulla. Tällä hetkellä Mamu-projektissa Tiistaikerho jatkaa toimintaansa, ilman ohjaajaa, koska projekti loppuu tulevana syksynä, ellei sille saada lisärahoitusta. Kerran kuukaudessa kerhossa käy Kotka – Kymi - seurakuntayhtymän työntekijä pitämässä hartaushetken. Kuljetusta kerhoon ei enää ole, koska siihen ei ole rahoitusta. Kuljetuksen järjestäminen on ollut tärkeä osatekijä kerhoon osallistumisen kannalta, koska matka kerhopaikkaan voi olla monelle pitkä ja kynnys osallistumiselle saattaa olla korkea ilman sitä. Kävijöitä kerhossa on nykyään 15–20, eli määrä on pudonnut kuljetuksen loppumisen jälkeen. Tavoitteena on, että inkerinsuomalaiset paluumuuttajat toimisivat itsenäisesti projektin loppumisen jälkeen. Projektin tarkoituksena on ollut ikääntyvien paluumuuttajien toiminnan käynnistäminen ohjatusti ja saada vähitellen kohderyhmä toimimaan omatoimisesti ja järjestämään itse ohjelmaa. Tulevaisuudessa on tarkoitus yhdessä Kotka - Kymi - seurakuntayhtymän kanssa järjestää muutaman kerran vuodessa tapahtumia, joihin näitä paluumuuttajia houkutellessaan mukaan.

Projektin päättyessä jää varmaan moni inkerinsuomalainen paluumuuttaja pois yhteisistä kokoontumisista ja tilaisuuksista. Heistä osa, jo vuosia yhdessä kokoontuneita saattaa jatkaa yhteydenottoa ja tulevaisuudessa jatkaa jonkinasteisia tapaamisiakin.

Mutta mitä käy heille, jotka asuvat yleisten kulkuyhteyksien huonosti saavutettavissa olevilla alueilla? Kynnys saattaa olla liian korkea lähteä ja huomioiden heidän huonon taloudellisen tilanteen, onko heillä varaa ajaa linja-autolla viikoittain? Kaikki he ovat ikääntyneitä, vielä itsenäisesti pärjääviä, mutta joskus heistä tulee huonokuntoisia ja he tarvitsevat päivittäistä apua selviytyäkseen arjesta. Tulevaisuuden haasteena on, että kuinka heitä pystytään palvelemaan ja auttamaan heidän kulttuuriansa huomioiden. Voidaanko heitä sijoittaa suomalaisten vanhusten kanssa samaan ryhmäkotiin tai dementoituessaan samaan yksikköön kuin suomalaiset vanhukset? Kotkaan rakennetaan paljon vanhuksille tarkoitettuja senioritaloja, mutta epäilen, onko paluumuuttajilla niissä paikkaa. Kalliit hinnat ja tiedon kulku palveluista ovat monelle paluumuuttajalle syrjäytymisen uhka.

Itse vanhustyössä pitkään työskentelevänä olen havainnut, että suomalaisetkin vanhukset, etenkin laitoshoidossa olevat, elävät hyvin yksinäisinä. Omaiset käyvät harvoin ja heidän yhteydenpitonsa on vähäistä myös henkilökuntaan. Näillä paluumuuttajilla on Suomessa hyvin vähän omaisia, he ovat tulleet Suomeen paluumuuttajina usein isovanhempiensa kautta. Joillakin asuu lapsia täällä, mutta usein he pidemmän välimatkan päässä. Nuoremmat ikäpolvet mukautuvat suomalaiseen elämäntapaan väistämättä ja näin ikääntyneiden hoidossa vastuualue tulee olemaan julkisilla sektoreilla. Silloin tarjottava palvelumuoto ja valmius vaikuttavat ratkaisevasti paluumuuttajan elämänlaatuun. Työskenneltäessä ikääntyvien maahanmuuttajien kanssa on hyvä muistaa, että heidän kotoutumisensa on kaksisuuntainen prosessi. Silloin eivät vanhuus ja maahanmuuttaja ole kaksinkertainen rasite, vaan kaksinkertainen rikkaus ja uuden oppimisen mahdollisuus. Maahanmuuttajavanhusten palvelutarpeisiin vastaaminen on suuri haaste, joka edellyttää sekä kuntien päättäjiltä että vanhustyössä työskenteleviltä uudenlaista otetta ja perehtymistä maahanmuuttajavanhusten erityistarpeisiin ja ongelmiin. Tällä hetkellä Kotkassa olevat paluumuuttajat ovat hyväkuntoisia. Heistä on osa nuorempaa sukupolvea, jotka ovat tulevaisuuden ikääntyviä ja heidän elämäntilanteestaan johtuen he saattavat olla jo 50 - vuotiaana vanhempia ja vaivaisempia kuin suomalaiset samanikäiset.

Ikääntyvät maahanmuuttajat ovat vanhustyön tulevia asiakkaita, siksi heidän parissaan tehty ennakoiva työ on todella tärkeää. Palveluntarpeen kartoitus ja sopivien toimintamuotojen kehittäminen on tärkeää, koska maahanmuuttajavanhusten parissa työskenneltäessä on paneuduttava heidän asioihinsa, erilaiseen kulttuuriin ja tapoihin. On

eläydyttävä siihen, millaista on viettää vanhuus vieraalla maalla, ja se helpottaa toiminnan suunnittelua.

Tulevaisuudessa olisi hyvä saada ikääntyneitä maahanmuuttajia mukaan yhteiskunnan toimintaan eri alueilla, koska heillä oleva kokemus ja tieto ovat arvokkaita muiden maahanmuuttajien kotoutumisessa sekä palveluiden kehittämisessä. Toimintakyvyllään aktiivisempia maahanmuuttajavanhuksia voitaisiin kouluttaa tukihenkilöiksi uusille maahanmuuttajille. He voisivat myös toimia tulkkeina ja palveluiden käytön opastajina. Kuitenkin monella maahanmuuttajalla olisi voimavaroja erilaiseen auttamis- ja vapaaehtoistyöhön. Tällainen toiminta toisi tekijälleen tarpeellisuuden kokemusta ja näin myös lisää mielekkyyttä elämään.

Koin opinnäytetyön tekemisen haastavaksi, etenkin haastatteluosuuden puhtaaksikirjoittamisen. Haastatteluryhmä oli innokas kertomaan mielipiteensä Tiistai-kerhon merkityksestä heidän elämässään, mutta välillä aihetta sivuttiin omaelämäkertaan asti. Aiheessa pysyminen heidän puoleltaan eksyi välillä pitkäksi aikaa ja palauttaminen oli hankalaa ryhmän innostuttua keskustelemaan aiheen vierestä. Kuitenkin haastattelussa tuli esiin kaikkien tyytyväisyys kerhon toimintaan kohtaan ja sen suuresta merkityksestä heidän sopeutumisessaan uuteen kotimaahansa. Työtä puhtaaksi kirjoittaessani nousi selkeästi esiin muistelun merkitys inkerinsuomalaisille paluumuuttajille. Lähes kaikki kertoivat historiaansa, ja se tuntui heistä hyvin merkittävältä.

Projektivastaava Marjo Eerolan mukaan ei inkerinsuomalaisia paluumuuttajia ole enää jonottamassa Suomeen pääsyä, vaan kaikki halukkaat ovat tulleet Suomeen. Hänen vieraillessaan Pietarissa Liteinin päiväkeskuksessa ei siellä olleista ikääntyvistä kukaan ollut jonottamassa tänne.

10 JATKOTUTKIMUSAIHEITA

Ikääntyvät maahanmuuttajat ovat melko vähän tutkittu alue. Oman tutkimukseni edessä nousi esiin muutamia kysymyksiä, joihin vastauksen saisi haastatteleamalla inkerinsuomalaisia paluumuuttajia uudestaan nyt, kun heille järjestetty ohjattu toiminta on päättynyt. Tutkimukseni jatkoksi sopisi jatkotutkimus Tiistai-kerhossa kävijöille, vaikka vuoden päähän, jolloin saataisiin tietoa, onko projektin tavoite saavutettu. Tavoitteena oli toiminnan käynnistäminen ohjatusti ja pikkuhiljaa saada paluumuuttajat toimimaan omatoimisesti ja järjestämään itse ohjelmaa syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

LÄHTEET

Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Suomen mielenterveysseura ja Sairaanhoidajien koulutussäätiö. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Eerola, M. Projektivastaava. Haastattelu 10.11.2009. Kotka: Kotka-Koti.

Ekholm, E. 1994. Syrjäytyä vai selviytyä. Pakolaisen elämää Suomessa. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Painatuskeskus.

Entisen NL:n alueelta muuttavien paluumuuttajien vastaanotto kuntiin. Saatavissa: http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/05_paluumuutto/inkitiedote04.pdf [viitattu 17.12.2009]

Forsander, A., Ekholm, E. & Hautaniemi, P. 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Yliopistopaino.

Forsander, A., Ekholm, E. & Saleh, R. 1994. Monietninen työ. Täydennyskoulutusjulkaisuja 9. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960056> [viitattu 17.12.2009]

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 13.- 14., osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huttunen, L. 2002. Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämänkerroissa. Helsinki.

Kotouttamislain uudet muutokset. Saatavissa: http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;351;827;92854 [viitattu 29.12.2009]

Kyntäjä, E. & Kulu, H. 1998. Muuttonäkymät Venäjältä ja Baltian maista Suomeen. Siirtolaistutkimuksia A20 Turku: Vammalan kirjapaino Oy

Lepola, O. 2000. Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1900 - luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Liebkind, K. (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Liebkind, K., Mannila, S., Jasinskaja- Lahti, I., Jaakkola, M., Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Miettinen, S. (toim.) 1997. Monikulttuurista Suomea rakentamassa. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia, sarja C: Nro 10, Tampereen yliopisto.

Nevalainen, P. & Sihvo, H. (toim.) 1992. Inkeri: historia, kansa, kulttuuri. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Paananen, S. (toim) 2005. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Tilastokeskus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry: Väliraportti Mamu-projektista syksy 2007- syksy 2008.

Pitkänen, M. & Jaakkola, A. (toim.) 1997. Inkerinsuomalaiset kunnissa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Puusaari, H. 1997. Kulttuurin muutos koettelee maahanmuuttajaa. Toim. Pitkänen, P. Teoksessa Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Edita.

Pötsönen, R. & Välimaa, R. 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino ja ER - paino.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer – paino.

Salokangas, T & Tossavainen, T. 1999. Ikääntyvän maahanmuuttajan kotoutuminen. Vanhustyön keskusliitto, raportti nro 2.

Saressalo, L. 2000. Inkeri. Kertomus Inkerin kansoista ja kulttuureista. Tampere: Tampereen museoiden julkaisuja 56. Tampere: Tampereen Museot ja Tampereen kulttuuritoimi.

Sankari, A. & Jyrkämä, J. 2001. Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino.

Söderling, I. 1999. Perheitä meiltä ja muualta: Suomalaisten näkemyksiä omista ja maahanmuuttajien perheistä. Helsinki: Väestöliitto. Vammala: Vammalan kirjapaino.

Takalo, P. & Juote, M. 1995. Inkerinsuomalaiset. Julkaisija: Sosiaali- ja terveysministeriö, pakolaistoimisto. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Tulva, T., Uusitalo, I. & Harra, K. 2007. Vanhuuden monet kasvot. Tallinnan yliopiston sosiaalityön laitoksen julkaisuja. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Valtonen, K. 1997. Vanhukset maahanmuuttajina- omien läheisyys tärkeää. Maailmanpyörä 4/ 1997, 26 - 27.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Väliraportti Mamu- projektista. Syksy 2007 - syksy 2008. Palvelutaloyhdistys Koskenrinne Ry.

Wiki: Inkeriläiset. Saatavissa:

<http://wopedia.mobi/fi/Special:Search?search=inkeril%C3%A4iset&skl=Siirry&searchtype> [viitattu 15.12.2009]